

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
STUDIUM HUMANITNÍ VZDĚLANOSTI

Bakalářská práce:

Vylití Ducha svatého:

Jóelovo proroctví ve Skutcích apoštolských 2,17-21

Vedoucí práce: Mgr. Josef Kružík, PhD.

Vypracovala: Anna Macurová

Praha, 2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28.6. 2018

Podpis:

Poděkování:

Děkuji především vedoucímu této práce, Mgr. Josefu Kružíkovi, PhD., za podnětné připomínky a pomoc při psaní práce. Děkuji také své rodině a přátelům, kteří mi byli oporou a podporovali mě v době, kdy jsem práci psala.

OBSAH

1. SOUHRN.....	4
2. ÚVOD.....	4
2.1 Vymezení tématu a důvod jeho volby.....	4
2.2 Použitá metodika.....	5
3 REŠERŠE.....	6
3.1 Primární texty.....	6
3.2 Sekundární literatura.....	7
4. JÓELOVO PROROCTVÍ.....	8
4.1 Úvod do knihy Jóel.....	8
4.2 Interpretace knihy Jóel.....	12
4.3 Jóel ve Skutcích apoštolských.....	20
5. VYLITÍ DUCHA SVATÉHO VE SKUTCÍCH APOŠTOLSKÝCH	24
5.1 Úvod.....	24
5.2 Působení Ducha svatého v misii a budování církve z pohanů.....	27
5.3 Léčitelství.....	36
5.4 Proroctví.....	41
5.5 Mluvení jazyky.....	44
6. ZÁVĚR.....	46
7. BIBLIOGRAFIE.....	47
7.1 Primární prameny	47
7.2 Sekundární literatura.....	48
7.3 Bibliografie bibliografií.....	49

1. SOUHRN

Tato bakalářská práce je religionistické povahy a jejím cílem je postihnout a interpretovat náboženské motivy v posvátných textech, aniž by se vyjadřovala k jejich platnosti či závaznosti. Mým cílem nebylo podat teologický výklad. Zabývám se interpretací Skutků apoštolských, hermeneutickým klíčem mi byla druhá kapitola, ve které došlo k fenoménům, které apoštol Petr interpretuje jako naplnění starozákonního proroctví. Toto proroctví je aktivní napříč celým dílem – touto skutečností autor Skutků vysvětluje charismatické fenomény, kterým věnuje pozornost. Metodicky má práce vychází z hermeneutického kruhu Hanse-George Gadamera, kdy interpretace probíhá kumulativním upřesňováním původního rozvrhu významu, který se vymezil již během prvního setkání s textem.

Samotný výklad se skládá ze dvou částí. V první části se zabývám starozákonním proroctvím proroka Jóela. Text obecně vymezuji, představuji autora a kontext. Pokračuji interpretací proroctví na pozadí hebrejského originálu. V druhé polovině první části se věnuji citaci z Jóela (Jl 3,-5), kterou použil apoštol Petr ve druhé kapitole Skutků apoštolských během své řeči o Letnicích (Sk 2,17-21). Tuto citaci porovnávám s překladem ze Septuaginty, ze které Petr vycházel, a předkládám celkový výklad nejen citace z Jóela, ale Petrovy řeči jako celku. Petr interpretoval události o Letnicích, které rezonují celým Lukášovým dílem. To, jakým způsobem se Letnice odrazily na dalších událostech a tím, co následovalo, se zabývám ve druhé části výkladu, kde interpretuji pneumatické fenomény a snažím se postihnout významy, které jim autor Skutků přikládal.

2. ÚVOD

2.1 Význam tématu a důvod jeho volby

Texty, kterými se zabývám ve svém výkladu, se týkají okamžiku vzniku církve a misie mezi pohany. Jde o významné okamžiky v dějinách křesťanství. Motiv, který se v textech objevuje, utvářely toto náboženství do podoby, se kterou se setkáváme také my. Šlo o momenty, kdy se exkluzivní židovská sekta rozhodla otevřít světu a překročit etnické

a náboženské hranice. Zajímalo mě rozdělení židovství a křesťanství na dvě odlišné víry, a v této práci se zabývám několika motivy, které pro mě na tuto problematiku vrhly nové světlo. Kladla jsem si otázku, co k tomuto rozdělení vedlo, co mu předcházelo? Proč se křesťanství odpoutalo od bohaté tradice židovství a vydalo se vlastní cestou? Skutky apoštolské nabízejí odpovědi nejen na to, proč se křesťanství oddělilo, ale vyjadřují se také k tomu, jak bylo možné, že se šířilo tak rychle. Lukáš si tento fakt vysvětluje jako Boží vůli, která se manifestovala v podobě pneumatických fenoménů. Ty se v jeho díle vyskytují velmi často. Autor Skutků na ně klade důraz a tím je jeho dílo napříč Novým zákonem jedinečné. Ani v Janově evangeliu či v Apokalypse se s pneumatickými fenomény nesetkáváme v takové míře jako u Lukáše.

Mým druhým přáním bylo analyzovat naplnění starozákonního proroctví v kontextu křesťanství, které by ukazovalo na návaznost těchto dvou náboženství a legitimitu křesťanství. Lukášův výklad Letnic a následujících událostí takový pohled nabízí.

Křesťanství bylo na počátku vírou několika málo lidí z Galileje, která nebyla nijak důležitým místem. Přesto se během několika generací rozšířilo jako požár a zasáhlo obyvatelstvo tehdejší civilizace napříč pohlavím, věkem i sociálním postavením.

Na otázky uvedené výše moje práce neodpovídá zcela, ale Skutky apoštolské jsou jedním z možných klíčů k pochopení toho, proč se tomu takto stalo. V Lukášově době bylo vše na svém počátku a Ježíšovi učedníci sami sebe nepokládali za průkopníky nového náboženství, přesto jimi byli.

2.2 Použitá metodika

Během výkladu textů vycházím z interpretační metody hermeneutického kruhu Hanse-Georga Gadamera, kterou vyložil v díle *Problém dějinného vědomí*.¹ Gadamer navrhuje dva pohledy na text. V jedné rovině je text celkem, ve druhé jde o sérii jednotlivých, izolovaných částí. Obě roviny jsou v úzkém spojení. Jednotlivým částem nelze porozumět bez kontextu celku, avšak ani celek sám nelze pochopit bez jeho

---

¹ GADAMER, H.-G., *Problém dějinného vědomí*. Praha: Filosofie, 1994, str. 40-46

jednotlivých částí. Celek i jeho jednotlivé části jsou základem hermeneutického kruhu, ve kterém se pohybují během poznávání a interpretace díla.

Během přístupu k textu k němu přistupuji určitým způsobem, který vychází z tradice, ve které se pohybují a kterou jsem si osvojila. Díky zakotvení v určité tradici mám předpoklady k tomu, abych s textem mohla v první řadě vůbec začít pracovat. Toto zakotvení v tradici je nutné reflektovat, a zároveň je nutné být otevřena případné revizi dosavadního poznání.

Během postupu v četbě se mi otevírají nové informace, které tvoří část celku. Porozumění textu se tak neustále proměňuje a upravuje. Přistupuji k textu s určitým projektem významu a předporozuměním, které ale prochází změnami souběžně s tím, jak postupuji v práci s textem. Dle Gadamera nebude interpretace nikdy zcela úplná a konečná, jelikož text je vždy otevřen novým interpretacím.

3. REŠERŠE

3.1 Primární texty

Vycházela jsem zejména ze čtveřice primárních textů. Prvním bylo Jóelovo proroctví, tak jak se dochovalo v hebrejském Leningradském kodexu. Jde o nejstarší dochovanou hebrejskou bibli, která je kompletní. Jedná se o masoretský rukopis, který patrně vznikl na počátku 11. st. v Káhiře. Z tohoto kodexu vychází hebrejská *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, ze které jsem Jóela citovala, ale také *Český ekumenický překlad*.² Jóelova citace, kterou použil apoštol Petr, vychází ze *Septuaginty*, řeckého překladu Starého zákona pro potřeby židů v diaspoře, kteří neovládali hebrejštinu, jazyk svých otců. Dle tradice překlad vznikl během 3. st. př. Kr. v Alexandrii a podílelo se na něm 72 židovských mudrců. Proroctví cituji ze *Septuaginty TLG*.³ Při práci se Skutky apoštolů jsem vycházela z řecké edice *Novum Testamentum Graece*, Nestle-Aland, 27. revidované

---

² ELLIGER, K., RUDOLPH W., *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. vol. 1, 3. edice. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1977, str. 1009-1015

³ RAHLFS, A., *Septuaginta*, vol. 2, 9. edice. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1935 (repr. 1971), str. 519-524

verze z roku 1993.⁴ Český překlad biblických pasáží vždy cituji z *Českého ekumenického překladu*.⁵

3.2 Sekundární literatura

Sekundární literatura použitá v této práci byla z větší části napsaná teology. Šlo o komentáře týkající se Lukášova díla a proroka Jóela, či texty, které se vyjadřovaly k určitému konkrétnímu problému, na který jsem během četby primárního textu narazila. Pro upřesnění kontextu či lepší pochopení situace jsem volila také literaturu religionistického rázu, která na danou věc pohlíží z poněkud jiné perspektivy. Pro práci samotnou byly nejdůležitější první dva typy.

Výklad Jóela jsem postavila na dvou komentářích. Prvním je dílo D. W. Bakera, *Joel, Obadiah, Malachi*. Autor se v textu zabývá interpretací třech menších proroků. Nezabývá se pouze exegezí, ale i aplikací na každodenní život.⁶ Druhé dílo, ze kterého jsem vyšla, byly Výklady ke Starému zákonu IV. které zpracovala Starozákonní překladatelská komise. Je to jediné dílo zabývající se Jóelem, které je k sehnání v českém jazyce. Obdobně jako Baker proroctví analyzuje na základě několika dílčích celků. Oba texty ve výkladu odkazují a vykládají také původní hebrejská slova, Baker je poněkud podrobnější.

Výklad Skutků apoštolských jsem postavila především na komentáři T. Johnsona, *The Acts of the Apostles*. K Lukášově výkladu přistupuje jako k apologetické historii. Roztřídil Skutky na čtyři větší celky – Vzkříšený prorok a obnovený lid (1,1-8,3), Rozšiřování Božího lidu (8,4-15,35), Apoštol pohanů (15,36-22,29) a Uvězněný apoštol (22,30-28,31). Dílo podrobně analyzuje verš po verši, a přidává teologický význam pasáží. Vycházel jak z Písma, tak ze starověkých písemností židovské a řecko-římské tradice, raně křesťanských i moderních autorů.⁷

Dalším autorem, o kterého jsem se opírala, je J. D. G. Dunn. Při psaní jsem vyšla z několika jeho děl, ale stěžejním pro mě byl text *Baptism in the Holy Spirit*. Jeho dílo je

---

⁴ NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece*. vol. 27. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1993, str. 324

⁵ Dostupný online www.bible.net.cz

⁶ LONGMAN, T., *Old Testament Commentary Survey*, Michigan: Baker Academic, 2013, str. 11

⁷ VYHMEISTER, N. J., *Andrews University Seminary Studies*, 32:3, 1994, str. 278-279

rozděleno do několika kapitol, nepředkládá vyčerpávající výklad Skutků apoštolských, ale zaměřuje se pouze na perikopy významné pro misi a šíření církve. Podává teologický výklad fenoménu Ducha svatého a vysvětluje povahu jeho působení. Této problematice se věnuje dopodrobna a jeho výklad pro mě byl při psaní velmi přínosný, avšak při čtení jeho díla je potřeba mít na paměti, že psal pro potřeby teologů, a dílo je koncipováno především za účelem utvrzování ve víře. Dle mého názoru jsou jeho hodnocení místy příliš příkrá.

Dílo *The Acts of the Apostles* od C. K. Barretta přistupuje k Lukášovi jako k historikovi křesťanství a soustředí se na historickou hodnotu jeho díla. Autor během výkladu interpretuje každý verš a perikopu. Kniha je bohatá na lingvistické poznámky, předkládá detailní analýzu řeckých textů. Jde o velmi detailní a obsáhle dílo čítající až 1200 stran.⁸

Dalším významným komentářem při tvorbě mé práce bylo dílo R. C. Tannehilla, *The Narrative Unity of Luke-Acts*. Recenzenti jej označili za „nový druh komentáře“. Tannehill se vyhýbá některým tématům, které jiní považují za klíčové a neřadí Lukášův výklad dle veršů a perikop. Své dílo uspořádal do větších textových celků na základě jejich významu. Nezajímá se toliko o historické pozadí, ale zaměřuje se především na dějové linie, které přesahují dané pasáže. Jeho výklad je tak koherentnější než díla tradičních komentátorů. Ke Skutkům přistupuje jako k dílu autora, který používal určité literární techniky, aby zapůsobil na čtenáře.⁹

Cenné poznatky a poněkud jinou perspektivu lze nalézt v díle *Magic and Paganism in Early Christianity* od H. J. Klaucka. Zabývá se pasážemi Skutků, které se týkají misie mezi pohany. Čtenáře uvede do situace raného křesťanství, jehož uchycení nebylo vůbec jisté. Nová víra se ocitla ve zcela cizím světě plného lesku pohanských kultů. Přesto se křesťanství posléze etablovalo. Výklad předkládá interpretaci, jak křesťanství na svém počátku „bojovalo“ o srdce nových věřících. Zároveň nabízí zajímavou analýzu některých postav, se kterými byli apoštolové konfrontováni (Šimon Mág, Bar Jesus).¹⁰

4. JÓELOVO PROROCTVÍ

---

⁸ ELLIOTT, J. K., *Novum Testamentum*, 42:2, 2000, str. 195-196

⁹ GARRETT, S. R., *Journal of Biblical Literature*, 110:4, 1991, str. 733-735

¹⁰ PIETERSEN, L. K., *Journal for the Study of the New Testament*, 27:5, 2005, str. 72

4.1. Úvod do knihy Jóel

Knihy se řadí mezi prorocké spisy Starého zákona. Prorok, v hebrejštině nejčastěji označován jako נְבִיא, byl muž Boží, prostředník mezi lidem a Hospodinem. Představa je taková, že ústy proroka promlouval sám Hospodin, prorok nejednal sám ze sebe.¹¹ Obracel se na lid, vyčítal jim jejich poklesky a varoval je před blížícími se událostmi, které představovaly Boží trest. Tímto způsobem proroci pohlíželi na dějiny jako na *negativní teofanii*.¹² Každá pohroma, která Izrael postihla, byla vykládána jako trest Hospodinův za hříchy lidu. Žádná událost tak nebyla nepochopitelná či absurdní, jelikož ji proroci interpretovali jako výraz Boží vůle, a jako taková dávala dobrý smysl nejen prorokům, ale i lidu.

Prorok byl ke své činnosti inspirován Hospodinem. Zkušenost s Božskou mocí a inspirací byla pro proroka traumatizující a ohrožovala jeho zdraví. Hospodin se ho zmocnil, často aniž by si to dotyčný muž přál. Moc, která proroka naplnila, a která ho dalece přesahovala, byla děsivá. Rudolf Otto tuto zkušenost nazývá *mysterium terribile et fascinans*, prožitek transcendentní reality, který byl děsivý i přitažlivý zároveň.¹³ Audienční scény, ve kterých dochází k ustavení proroků, jsou plné hrůzných okamžiků a posvátného děsu.¹⁴ Prorok byl Hospodinem nucen předstoupit před Izrael a říkat věci, které chtěl slyšet málokdo. Svým vystupováním se proroci často dostávali do svízelných situací, které vedly k sociálnímu vyloučení či ohrožení na životě.

Proroci se řadí podle délky spisů na velké a malé. Středem zájmu proroků, kteří působili před babylonským exilem, byla především kultická čistota (Izajáš), opravdovost víry (Jeremjáš) a sociální spravedlnost (Ámos). Hospodin ústy proroka hrozil svému lidu,

---

¹¹ BIČ, M., *Ze Světa Starého zákona II*. Praha: Kalich, 1989, str. 431-435

¹² ELIADE, M., *Mýtus o věčném návratu*. Praha: Oikoymenh, 2003, str. 69-70

¹³ OTTO, R., *The Idea of the Holy, An Inquiry into the Non-Rational Factor in the Idea of the Divine and its Relation to the Rational*. Oxford: Oxford University Press, 1923, str. 29-30

¹⁴ Iz 6,1-9: Onoho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vzorném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. Volali jeden k druhému: „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy.“ Od hlasu volajícího se pohnuly podvaly prahů a dům se naplnil dýmem. I řekl jsem: „Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů.“ Tu ke mně přiletěl jeden ze serafů. V ruce měl žhavý uhlík, který vzal kleštěmi z oltáře, dotkl se mých úst a řekl: „Hle, toto se dotklo tvých rtů, tvá vina je odňata a tvůj hřích je usmířen.“ V tom jsem uslyšel hlas Panovníka: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ I řekl jsem: „Hle, zde jsem, pošli mne!“ Odpověděl: „Jdi a řekni tomuto lidu: Poslouchejte a poslouchejte, nic nepochopíte, dívejte se, dívejte se, nic nepoznáte.“

že je za jejich odpadliví a zkaženost potrestá. Trest měl přijít z rukou okolních pohanských národů, které jednaly na Hospodinův příkaz. Hrozba byla zároveň doprovázena ujištěním, že pokud se lid obrátí, Hospodin bude pamatovat na slib, který dal jejich předkům. U proroků působících v babylonském zajetí a po návratu Izraele do domoviny jsou silné eschatologické motivy, jako například u proroků Zachariáše, Malachiáše a Jóela.

Za autora knihy Jóel, יוֹאֵל, se považuje sám prorok, který ve spise vystupuje. O Jóelovi samotném toho mnoho nevíme. Jeho jméno, יוֹאֵל, je vyznáním víry a přitakáním monoteismu, znamená „Jahve je Bůh“.¹⁵ Byl synem Petúela, יְהוֹאֵל־בֶּן־פֶּטוּאֵל.¹⁶ Jméno otce je pravděpodobně odvozeno od kořene פתח, dát se svěst. Je možné, že jménem svého otce se vymezuje proti odpadliví a náboženskému synkretismu.¹⁷ Více o jeho životě bohužel na základě knihy říci nelze.

Jelikož své proroctví zaměřuje především na oblast Judska a důležitá místa v něm, jako je Jeruzalém a hora Sijón, předpokládá se, že právě Judsko bylo místem jeho působení. O severním království se zmiňuje pouze v kontextu exilu, do kterého tamní lid zavlékli Asyřané.¹⁸ Pokud mluví Jóel o Izraeli, myslí tím především lid Smlouvy jako celek.¹⁹

Co se týče data vzniku, ani to základě textu nelze s jistotou určit. V Tanachu je umístěn mezi dva proroky datované do 8. st. př. n. l., někteří badatelé jej proto řadí do tohoto období. Je ale pravděpodobné, že je takto umístěn kvůli obsahu, a ne kvůli chronologii. Septuaginta spis řadí až mezi pozdní proroky. David W. Baker se na základě textové analýzy přiklání k názoru, že kniha vznikla okolo roku 500 př. n. l.²⁰ Ačkoliv se v textu hovoří o Chrámu, prorok jím docela dobře mohl mínit Chrám obnovený, jehož stavba byla dokončena roku 516 př. n. l.²¹

---

¹⁵ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*. Michigan: Zondervan, 2006, str. 21

¹⁶ דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יוֹאֵל בֶּן־פֶּטוּאֵל, Jl 1,1

¹⁷ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, str. 670

¹⁸ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּזְרוּ בְּגוֹיִם, Jl 3,2

¹⁹ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 22

²⁰ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 24-27

²¹ První Chrám byl zničen roku 587 př. n. l. Babyloňany, kteří odvlékli Judejce do exilu. Židé se směli navrátit do vlasti až roku 537 př. n. l., po porážce Babylonu Persií. Poté započala stavba nového, druhého Chrámu.

Kniha byla původně napsána v hebrejštině. Text je uspořádán do veršů a je bohatý na umělecké prostředky, autor často využíval přirovnání a metafor, aby tak co nejpřesněji vyjádřil své poselství. Kniha se tradičně rozděluje dvěma způsoby. První vymyslel na počátku 13. st. Štěpán Langton, který na základě Vulgáty rozdělil spis do tří kapitol. Druhý způsob vznikl v 16. st., kdy židovští učenci rozdělili knihu do čtyř kapitol.²² První způsob používá Leningradský kodex či Bible kralická. Druhý způsob, kterého se při odkazování na příslušná místa v proroctví držím i já, najdeme například v ekumenickém překladu.

Proroctví varuje Judsko a Jeruzalém před katastrofami, které na ně Hospodin sešle. Z textu implicitně vyplývá, že důvodem jeho hněvu je odpadlictví lidu od víry a příklon ke kultu boha Baala. Náboženský synkretismus byl v očích Hospodina největší urážkou, jelikož si nárokoval výlučný vztah se svým lidem. Katastrofy, které Jóel ohlašuje, jsou dvojího charakteru. Hrozí totální devastací půdy a zemědělské úrody. Druhou katastrofu způsobí děsivá armáda nájezdníků. To vše se odehraje v den Hospodina, hrozivý čas, který prorok spojuje s nevídaným kataklyzmatem.

Den Hospodinův je pro Jóela jedním ze stěžejních motivů. V prorockých spisech objevuje velmi často. Nicméně mezi badateli nepanuje shoda ohledně toho, co tento den znamená a jaký je jeho původ. Jeden možný výklad říká, že den Hospodinův je třeba pojímat v kontextu raného kultu Izraele, který byl bytostně spjat s mýty a rituály. Tento den je původně událostí, kdy má dojít k intronizaci Hospodina. Božský panovník poté zaručí vítězství nad nepřáteli Izraele a vysvobodí svůj lid z nouze. Lid bude za jeho vlády žít v pokoji a míru, prosperitě a štěstí.²³

Druhý přístup pojímá den Hospodinův z perspektivy tradice svaté války, z čehož vyplývá, že původně šlo o událost, kdy se Hospodin postaví nepřátelům Izraele a přinese jim zkázu. Takové chápání dne Hospodina najdeme u Izajáše, Ezechiela, ale i Jóela.²⁴ Den Hospodina má charakter svaté války, Hospodin osobně svolává vojsko, které je posvěceno a má sakrální charakter. Sám se postaví do jeho čela. Střet je doprovázen úkazy v přírodě a vyústí v naprosté zničení nepřátel.²⁵

---

²² BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 31

²³ JEPPESEN, K., *The day of Yahweh in Mowinckel's conception reviewed*, *Scandinavian Journal of the Old Testament: An International Journal of Nordic Theology*, 2:2, 1988, str. 42-55

²⁴ Iz 13; 31, Ez 7, Jl 2

²⁵ VON RAD, G., *The Origin of the Concept of the Day of Yahweh*, *Journal of Semitic Studies*, 4:2, 1959, str. 97-180

řečnickou otázkou po tom, zda se někdy v minulosti stalo něco podobného tomu, co má brzy přijít, a stupňuje tak napětí. Prikazuje starým, aby si tuto ránu zapamatovali, a vyprávěli o ní dalším generacím.²⁹

Verš 4 odhalí povahu toho, co se blíží. Úroda bude zničena hmyzem, který je specifikován ve čtyřech kategoriích –גָזָם, אַרְבֵּה, גִּלְגָל, קִיל. Někteří autoři se přiklání k tomu, že jde o čtyři vývojové stupně kobylek. Judsko Hospodin potrestá čtyřmi po sobě jedoucími ranami, stejně jako potrestal Egypt, když se faraon protivil jeho přání a odmítal propustit Hebreje z otroctví.³⁰ Trest Izraele bude stejně hrůzný a nekompromisní.

Prorok hrozí škudci a armádou cizích nájezdníků. Prikazuje הַקִּיצוֹ, vystřízlivěte.³¹ Zřejmě v pasáži naráží na orgiastické slavnosti kultu plodnosti a kritizuje uctívání boha Baala. Vyzývá k lítosti a nářku nad pohromou a jejími důsledky.³² Panna, בְּתוּלָה, ztratila svého manžela, בַּעַל. Panna je dospělá, dosud neprovdaná dívka. Panna může být zasnoubená, ale po uzavření sňatku pannou být přestane. Avšak výrazem בַּעַל je zde myšlen přímo manžel, nikoliv ženich. Tato dvojice k sobě na první pohled nepatří. Jóel tím zřejmě naráží na mýtus o bohyni Anát, která byla současně pannou i manželkou boha Baala. Ztratila jej a oplakávala. Dvojice panna a manžel tak dostává smysl, Izraelská panna oplakává svého manžela, Hospodina.³³

Kvůli přírodní katastrofě není úrody a lid nemůže přinášet Hospodinovi obětní dary, מִנְחָה. Pohroma přímo zasáhla do vztahu Hospodina a jeho lidu, nemohou konat náboženské obřady a smířit se s Bohem.³⁴ U okolních národů mělo přerušení pravidelných rituálů katastrofální důsledky. Pohanská božstva byla na obětích závislá, jelikož pro ně představovaly potravu a dávaly jim sílu. Lid se musel starat o svého boha, ten se poté zase staral o svůj lid. Pokud z nějakého důvodu lidé nebyli schopni božstvo uspokojit, to se od nich odvrátilo a lid byl vydán napospas pohromám a nepřítelům. Ačkoliv Hospodin nebyl

²⁹ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 38-40

³⁰ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, str. 671

³¹ יוֹאֵל 1:5-7: הַקִּיצוֹ שְׁפוּרִים וּבָכוּ וְהִלְלוּ כָּל־שְׁתֵּי יָיִן עַל־עֹשִׂים כִּי נִכְרַת מִפִּיכֶם: כִּי־גֹי עָלָה עַל־אַרְצֵי עֲצוּם וְאִין מִסְפֵּר שְׁנָיו שְׁנֵי אַרְבֵּה וּמִתְלַעוֹת לְבִיא לֵךְ: שָׁם גִּפְנֵי לְשֹׁמֵה וְתֹאנְתִי לְקִצְפָּה חֲשֵׁן חֲשֵׁפָה וְהַשְׁלִיף הַלְבִינוּ שְׁרִיגֵיהּ:

³² יוֹאֵל 1:8-9: אֲלֵי כַּבְתוּלָה חֲגַרְת־שָׁק עַל־בַּעַל נְעוּרֵיהּ:

הַכְרַת מִנְחָה וְגִסְדָּה מִבֵּית יְהוָה אֶבְלוּ הַפְּהִימִים מִשְׁרָתֵי יְהוָה:

³³ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké* str. 671

³⁴ Tamt. str. 671

na obětích závislý, přesto jejich přerušení představovalo problém.³⁵

Hospodin sesílá na svůj lid nejen armádu a ránu škůdců, k trestů přidá také ránu sucha.³⁶ Pole bude popleněno, וְשָׂדֵד שָׂדֵד, a bude zničena i půda, אֲדָמָה. Pro Izraelce bylo zemědělství zdrojem obživy a jejich životy na něm byly závislé. V zemědělské úrodě spatřovali projev moci samotného Hospodina. Představovala požehnání, její devastace byla zase strašlivým trestem.³⁷ Prorok jmenuje ovocné stromy, které zničí sucho. Výčet uzavírá obratem כָּל-עֵצֵי הַבְּרִישׁוֹן, všechny stromy. Nebude jediného, který by pohromu přestál. הַבְּרִישׁוֹן, je vzata pryč radost od synů lidských. Hospodin lidu odejme nejen zdroj potravy, ale i radosti. Lid uvrhne do zoufalství a celý Izrael bude naříkat.

Prorok vyzývá lid k pokání a nařizuje, jakým způsobem má probíhat.³⁸ Jelikož kněží nemohou konat oběti, mají se mu zcela oddat. Jsou pověřeni svolat shromáždění starších a ostatních obyvatel země, a všem nařídít půst. וְזָעַקוּ אֶל-יְהוָה, postěte se, a volejte k Bohu.³⁹ Pouze tímto způsobem dá lid v Hospodinových očích najevo svou kajícnost.

Druhá kapitola se otevírá voláním k pohotovosti. Den Hospodinův se blíží a bude doprovázen příchodem hrozivého vojska.⁴⁰ Den Hospodinův je u Jóela typický svou

³⁵ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 59-61

³⁶ JI 1,10-12: וְשָׂדֵד שָׂדֵד אֲכָלָה אֲדָמָה כִּי שָׂדֵד דָּגוֹן הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ אֲמַלֵּל יִצְהָר:

הַבְּרִישׁוֹן אֲפָרִים הֵילִילוּ כְרָמִים עַל-חֹטֵא וְעַל-שְׁעָרָה כִּי אָבָד קִצִּיר שְׂדֵה:

הַגֶּפֶן הוֹבִישָׁה וְהַתְּאֵנָה אֲמַלְלָה רִמּוֹן גַּם-תִּמְרָר

וְתַפּוֹחַ כָּל-עֵצֵי הַשְּׂדֵה יִבְשׁוּ כִּי-הַבְּרִישׁוֹן שְׂשׁוֹן מִן-בְּגֵי אָדָם:

³⁷ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 58-61

³⁸ JI 1,13-14: הִגְרִו וְסִפְדוּ הַפְּהָנִים הֵילִילוּ מִשְׁרַתִּי מִזֶּבֶחַ בָּאוּ לִינוּ בַשְּׁלָיִם מִשְׁרַתִּי:

אֱלֹהֵי כִּי נִמְנַע מִבַּיִת אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה וְנִסְחָף:

קִדְשׁוֹ-צוֹם קִרְאוּ עֲצֹרָה אִסְפוּ זִקְנִים כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְזָעַקוּ אֶל-יְהוָה:

³⁹ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, str. 672

⁴⁰ JI 2,1-9: תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן וְהִרְיעוּ בְּהַר קֹדְשִׁי יְרֻגְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ כִּי-בָא יוֹם-יְהוָה כִּי קָרוֹב:

יוֹם תִּשָּׂא וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעָרָפֶל כְּשַׁחַר פָּרָשׁ עַל-הַהָרִים עִם רֶב וְעִצּוֹם כְּמַהוּ לֹא נִהְיָה מִן-הָעוֹלָם וְאֶחָרָיו

לֹא יוֹסֵף עַד-שָׁנֵי דוֹר וָדוֹר:

לְפָנָיו אֲכָלָה אֲשׁ וְאֶחָרָיו תִּלְהַט לְהִבָּה כְּגַוְעֵדוֹן הָאָרֶץ לְפָנָיו וְאֶחָרָיו מִדְּבַר שְׁמָמָה וְגַם-פְּלִיטָה לֹא-תִנְתָּה:

לָו:

כְּמִרְאָה סוֹטִים מִרְאָהוּ וּכְפָרְשִׁים כִּן יְרוּצוּ:

כְּקוֹל מִרְכָּבוֹת עַל-רַאשֵׁי הַהָרִים יִרְקְדוּן כְּקוֹל לְהַב אֲשׁ אֲכָלָה קֹשׁ כְּעִם עִצּוֹם עָרוֹף מִלְחָמָה:

מִפְּנֵי יִתְּלוּ עַמִּים כָּל-פְּנִים קִבְּצוּ פְּאֵרוֹר:

כְּגַבּוֹרִים יִרְצוּן כְּאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה וְאִישׁ בְּדַרְכּוֹ יִלְכֹּון וְלֹא יַעֲבִטוּן אֶרְחוֹתָם:

blízkostí, יום־יהוה כִּי קָרוֹב, Armáda je charakterizovaná jako עם רב ועצום פִּמְהוּ לֹא גְהִיָּה מוֹן, lid silný a mocný, jakého nebylo od věků. Tento lid se rozprostře po horách.⁴¹ Výraz rozprostírat se, pocházející z kořene פִּרַשׁ, označuje rozprostírání látky, ale i světla. Jako úsvit armáda nájezdníků zaleje zemi Izrael. Nebude před ní úniku.

Vojsko prorok vykresluje pomocí děsivých obrazů a navozuje tak apokalyptickou atmosféru. Doprovodným jevem ničivého nájezdu bude אֶשׁ אֲכָלָה, oheň šířající. Vojáci armády budou גִּבּוֹרִים, muži stateční a מְלַחֲמָה, muži války. Nezastaví je zbraně, ani městská opevnění. Brzy zaplaví celou zemi a smetou vše, co jim přijde do cesty.⁴² Hospodin dá povel, a vojsko se dá do pohybu. To vše se stane v den Hospodinův, který bude veliký a velmi hrozný, כִּי־גָדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנִוְרָא מְאֹד.⁴³

Den Hospodina bude válečnou událostí, která bude mít ničivé následky. Nejprve Jóel mluvil o ráně kobylek a sucha, nyní hovoří o armádě nepřátel, která se dala do pohybu z vůle Hospodina. Ačkoliv prorok mluví o eschatologických událostech, zcela určitě je v pozadí jeho slov vzpomínka na dobu, kdy země byla ničena kobylkami a invazí nepřátelské armády. Tyto zkušenosti využil, aby jimi popsal den Hospodinův.⁴⁴ Ačkoliv mluví o několika ranách, jde stále o jeden a ten samý trest. Válka, sucho, kobylky, to vše Hospodin ovládá a sesílá na neposlušný lid.⁴⁵

Hrozba Božího soudu ale není jedinou stránkou proroctví. Hospodin lid trestá především proto, aby ho přivedl k pokání a obrácení. Ústy proroka Jóela říká: שָׁבוּ עָדֵי בְּכָל־, וְבָבְכֵי וּבְצֹדִים וּבְבָבְכֵי וּבְמִסְפָּד, obraťte se teď celým vaším srdcem a postěte se a plakejte a naříkejte.⁴⁶ Jen skrze pokání má lid možnost se zachránit.

וְאִישׁ אֶחָיו לֹא יִדְחֲקוּן גִּבּוֹר בְּמִסְלֹתָיו יִלְכּוּן וּבְעֵד הַשָּׁלַח יִפְלוּ לֹא יִבְצָעוּ:
בְּעֵיר יִשְׁקוּ בְּחֹמָה יִרְצִוּ בְּבָתִּים יַעֲלוּ בְּעֵד הַחַלּוֹנִים יָבֹאוּ כַּגִּנְבִּ:

⁴¹ v.2: כְּשֹׁחַר פָּרַשׁ עַל־הַהָרִים

⁴² STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, str. 673-674

⁴³ JI 2,10-11: לְפָנָיו רָגְזָה אֶרֶץ רַעֲשׂוּ שָׁמַיִם שָׁמַשׁ וַיִּרְחַח קִדְרוֹ וְכֹכָבִים אָסְפוּ נִגְהָם:

וַיִּהְיֶה נִתָּן קוֹלוֹ לְפָנָיו חִילוֹ כִּי רַב מְאֹד מִחֲנֹהוּ כִּי עָצוֹם עָשָׂה דְבָרוֹ

כִּי־גָדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנִוְרָא מְאֹד וּמִי יִכְלִינּוּ:

⁴⁴ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, str. 672

⁴⁵ EVERSON, A. J., *The Days of Yahweh*, str. 337

⁴⁶ JI 2,12: וְגַם־עֲמָתָה נְאֻם־יְהוָה שָׁבוּ עָדֵי בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְצֹדִים וּבְבָבְכֵי וּבְמִסְפָּד:

Kněží jej prosí, וְאַל־תִּתֶּן נְחֻלְתְּךָ לְחָרָפָה, a nevydávej své dědictví potupě.⁴⁷ Jedním z atributů Hospodina je žárlivost. Tuto jeho povahovou vlastnost popisuje verš 18: וַיִּקְנָא יְהוָה לְאַרְצוֹ וַיִּנְחַמְלָ עַל־עַמּוֹ, bude žárlit Hospodin na svou zemi a litovat svůj lid. Pomocí sufixů je zdůrazněn jejich jedinečný a výlučný vztah, vztah jediného Boha a jeho lidu.⁴⁸ Nechce, aby v srdcích Izraele bylo místo i pro další božstva, ale ani si nepřeje, aby jeho lid hanila a ničila armáda nájezdníků. Pokáním a prosbami Izrael obměkčí Hospodina a ten jim odpustí.

Odvrátí hrozbu, armádu odežene pryč a obnoví úrodu zničenou ranami.⁴⁹ Dvakrát volá prorok „neboj se“, země (לִּתִּירָאֵי אֲדַמְהָא) ani zvířata (לִּתִּירָאוֹ בְּהֵמוֹת שָׂדֵי) se již nemusí bát hněvu Hospodina, nastává čas obnovy. Přislubuje lidu hojnost deště, který je klíčový nejen pro zemědělství, ale i pro život sám. Nahradí vše, co bylo ztraceno. Destrukci a neštěstí vystřídá blahobyt a radost. Dvakrát Hospodin prohlašuje, וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם, že již nikdy nebude jeho lid zahanben.⁵⁰

Třetí kapitola se otevírá ohlášením eschatologických událostí. Hospodin vyleje svého ducha na každé tělo. Izraelští synové a dcery budou prorokovat, starci budou mít sny, jinoši dostanou prorocká vidění. V oněch dnech bude duch vylit i na otroky a

⁴⁷ JI 2,13-17: וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל־בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

כִּי־חַגּוֹן וְרַחוּם הוּא אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנַחֵם עַל־הַרְעָה:

מִי יוֹדַע יָשׁוּב וְנַחֵם וְהַשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרִכָּה מִנְחָה וְנֹסֶף לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן קְדָשׁו־צִיּוֹם קְרָאוּ עֲצָרָה:

אֲסֹפוּ־עַם קְדָשׁוֹ קְהֵל קִבְּצוּ זְקֵנִים אֲסֹפוּ עוֹלָלִים וַיִּגְדְּלוּ שְׂדֵיכֶם יֵצֵא חֵטְל מִחֶדְרָו וְכֻלָּה מִחַפְּזָה:

בֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזֻבָּח יִכְפֹּר הַכֹּהֲנִים מִשְׁרָתֵי יְהוָה וַיֵּאמְרוּ חוּסָה יְהוָה עַל־עַמֶּךָ וְאַל־תִּתֶּן נְחֻלְתְּךָ לְחָרָפָה

לְמַשְׁל־בְּכֶם גּוֹלִים לְמָה יֵאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיךָ אֱלֹהֵיכֶם:

⁴⁸ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 92

⁴⁹ JI 2,19-20: וַיַּעַן יְהוָה וַיֵּאמֶר לְעַמּוֹ הַנְּגִי שְׁלַח לְכֶם אֶת־הַדְּבָר וְהַתִּירוּשׁ וְהִצִּיחֶהוּ:

וַיִּשְׁבַּעְתֶּם אֹתוֹ וְלֹא־אַתֶּן אֶתְכֶם עוֹד חָרָפָה בְּגוֹיִם:

וְאֶת־הַצִּפּוֹנִי אֲרַחֵק מֵעַלְיֶכֶם וְהִדַּחְתִּיו אֶל־אַרְצֵי צִיָּה וְשַׁמְמָה אֶת־פְּנֵי

אֱלֹהֵיכֶם הַקְּדָמָי וְסָפוּ אֱלֹהֵיכֶם הָאֲחֵרִים וְעָלָה בְּאִשׁוֹ וְתַעַל צַחְנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת:

⁵⁰ JI 2,21-27: אֶל־תִּירָאֵי אֲדַמְהָ גִילִי וְשִׂמְחֵי כִּי־הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת:

אֶל־תִּירָאוֹ בְּהֵמוֹת שָׂדֵי כִּי דָשְׁאוּ נְאוֹת מְדָבָר כִּי־עֵל נָשָׂא פְרִי תִּאֲנָה וְגַפּוֹן נִתְּנוּ חֵילָם:

וַיִּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוֹ וְשִׂמְחוּ בִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי־נָתַן לְכֶם אֶת־הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה וְיִוָּרֵד לְכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ

בְּרִאשׁוֹן:

וּמִלְאֵי הַגְּרָנוֹת בָּר וְהַשִּׁיקוּ הַיְקָבִים תִּירוּשׁ וַיִּצְהָר:

וְשַׁלְמֵתִי לְכֶם אֶת־הַשְּׂנִיִּים אֲשֶׁר אָכַל הָאֲרָבָה הַיְלֵק וְהַחֶסֶל וְהַגִּזְמוֹ חֵילִי הַגְּדוֹל אֲשֶׁר שַׁלְחֵתִי בְכֶם:

וְאֲכַלְתֶּם אֹכוֹל וְשָׂבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

וַיִּדְעֻתֶם כִּי בְקָרֵב יִשְׂרָאֵל אָנִי וְאַנִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאַיִן עוֹד וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

otrokyně.⁵¹ Duch bude vylit אָהַרִי, potom, co Hospodin vykoná trest nad odpadlým lidem a poté, co se k němu lid s pokáním a s lítostí navrátí zpět. K této události dojde בְּיָמֵי הַהֵמָּה, v oněch dnech. Tento obrat má ve Starém zákoně několik významu, Jóel jím označuje čas naděje, čas posledních událostí, kdy Hospodin dokoná to, co jednou započal.⁵²

Duch bude „vylit“. Sloveso יִשָּׁף označuje *vylití tekutiny či vyhrnutí suchého materiálu z nádoby*.⁵³ Duch je charakterizován jako tekutina. Má se vylít na každého člověka, כָּל־בָּשָׂר, doslova každé maso. Někteří komentátoři tento obrat považují za důkaz toho, že prorok tím myslel lidstvo univerzálně a zaslíbení ducha se tedy netýká pouze Izraele.⁵⁴ Nedomnívám se, že by to tak bylo. Jóel se v proroctví obrací výhradně na Izrael, potažmo Judsko a Jeruzalém. *Jejich* synové a dcery budou prorokovat. K tomu dojde poté, co se odpadlý lid odvrátí od Baala zpět k Hospodinovi. Jóel hovoří pouze k Izraeli, ne k lidstvu obecně.

Proroctví je univerzální na jiné rovině. Duch se bude vylévat na všechny nezávisle na věku, pohlaví či sociálním postavení. Synové a dcery budou prorokovat. Slovo proročké bude patřit jak mužům, tak ženám. Starci budou mít sny a mladíci proročká vidění. Prorok do zaslíbení zahrnuje i otroky a otrokyně, kteří jsou ve společnosti úplně těmi posledními. Obsáhl tak skutečně každého, a takový je pravý význam slovního spojení עַל־כָּל־בָּשָׂר, na každé tělo. Hospodin nebude rozlišovat mezi lidmi na základě zažitých obyčejů, požehná svůj lid jako celek a vyleje svého ducha na každého.

Poslední události budou doprovázeny děsivými úkazy (וּפְתִיחֵם, úkaz či zázrak) na zemi a na nebi.⁵⁵ Objeví se krev, oheň a sloupy dýmu. Krví a ohněm, דָּם וְאֵשׁ, zřejmě prorok opět naráží na rány egyptské. תִּמְרוֹת עָשָׂן, sloupy dýmu poté odkazuje na exodus. Naznačuje, že v těchto dnech, stejně jako tehdy, bude Izrael vyveden, tentokrát z otroctví hříchu a smrti.⁵⁶

---

⁵¹ יְהִי אֶחָד־יָמִים אֲשֶׁר־אֶשְׁפֹּךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־בָּשָׂר וְנִבְּאוּ

בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם זָקְנֵיכֶם חַלְמֹת יַחְלְמוּן בְּחֹרֵיכֶם חֲזִינֹת יִרְאוּ:

וְגַם עַל־הַעֲבָדִים וְעַל־הַשִּׁפְחֹת בְּיָמֵי הַהֵמָּה אֲשֶׁר־אֶשְׁפֹּךְ אֶת־רוּחִי:

⁵² STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy proročké*, str. 677

⁵³ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 99

⁵⁴ Tamt., str. 99

⁵⁵ יְהִי יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת:

וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת וְהָיָה יוֹם הַהַיָּהוּת:

⁵⁶ STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy proročké*, str. 678

Během dne Hospodina budou zasažena i nebeská tělesa. Slunce přestane zářit a změní se v temnotu, וְהָיָה לְשֵׁשׁ יְהִי הַיּוֹם לְחֹשֶׁךְ, a měsíc bude krvavý, וְהָיָה לְדָם. Obě tělesa považovali sousední pohanské národy za božstva a Jóel se proti nim takto vymezuje. Hospodin stojí nad nimi a ovládá je, slunce ani měsíc nejsou žádní bohové.⁵⁷

Nebeská tělesa budou změněna, וְהָיָה, sloveso pochází od kořene הפך. Jóel používá stejný obrat, jako když Mojžíš měnil v Egyptě vodu v krev. Před čtenářem tak vyvstává další rána připomínající ránu egyptskou a další podobnost s příběhem o exodu a vyjití z otroctví.⁵⁸

To vše se stane předtím, než přijde den Hospodinův, יוֹם יְהוָה, veliký a hrozný, הַיּוֹם הַהוּא. Také sám Hospodin je ve Starém zákoně často popisován jako veliký a hrozný. וְהָיָה וְהָיָה označuje něco strašného, co vzbuzuje údiv, nemá nutně negativní konotace. Tento den bude skutečně děsivý a Izrael bude proti němu bezmocný. Jedinou možností na záchranu, je vzývat Hospodinovo jméno.⁵⁹ K osvobození, פְּלִיטָה, ve smyslu fyzického úniku z nebezpečí, dojde na hoře Sijón za podmínky, že se lid obrátí na Hospodina a bude jej prosit o pomoc. Musí uznat své podřízené postavení a bezmocnost v tváři v tvář katastrofám, které se kolem nich budou odehrávat. Záchrana nebude automatická.⁶⁰

Čtvrtá kapitola se týká odsouzení pronárodů, které zaútočili na Izrael⁶¹. Hospodin je shromáždí k soudnímu jednání v Dolině Jóšafat (הַיַּרְדֵּן – Hospodin rozsoudil). Zle zacházeli s lidem a za to budou souzeni. Paradoxně tak konali na jeho popud, jelikož to on si je povolal jako vykonavatele trestu nad odpadlým lidem. Národy ale jednaly z vlastní nenávisti. Zlé skutky, které lid z jejich rukou musel vytrpět, konaly pronárody z vlastní vůle. Proto jim náleží spravedlivý soud a odplata.⁶²

⁵⁷ viz příběh o stvoření, kdy Hospodin stvořil slunce a měsíc Gn 1,14-18:

I řekl Bůh: „Buďte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci! Budou na znamení časů, dnů a let. Ta světla ať jsou na nebeské klenbě, aby svítla nad zemí.“ A stalo se tak. Učinil tedy Bůh dvě veliká světla: větší světlo, aby vládlo ve dne, a menší světlo, aby vládlo v noci; učinil i hvězdy. Bůh je umístil na nebeskou klenbu, aby svítla nad zemí, aby vládla ve dne a v noci a oddělovala světlo od tmy. Viděl, že to je dobré.

⁵⁸ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 102

⁵⁹ וְהָיָה לְשֵׁשׁ יְהִי הַיּוֹם לְחֹשֶׁךְ יְהוָה יִמְלֹךְ: JI 3,5

⁶⁰ BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, str. 103

⁶¹ וְהָיָה בְּיָמֵי הַהִמָּחָה וּבְעֵת הַהִיא אֲשֶׁר אֶת־שָׂבוֹת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם: JI 4,1-3

וְקִבְצָתִי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהוֹרַדְתִּים אֶל־עַמְּקֵי יְהוּשָׁפָט וְנִשְׁפָּטִיתִי עִמָּם שָׁם עַל־עַמִּי וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּזְרוּ בְּגוֹיִם וְאֶת־אֶרֶץ חֵלְקוֹ:

וְאֶל־עַמִּי יִדּוּ גוֹרָל וַיִּתְּנוּ חֵלְלֵל בְּזוֹנָה וְהִילְלָה מְכָרוּ בִּזְנוּ וַיִּשְׁתָּמוּ:

⁶² STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, str. 679

Hospodin vyzývá pronárody, aby se připravily na svatou válku.⁶³ Nyní se utkají se samotným Hospodinem. Připravit se mají válečníci, ale i slabí, zkrátka každý. Mají se shromáždit a přitáhnout do Doliny Jóšafat.⁶⁴ Výsledek soudu nad pronárody je jasný, budou odsouzeni „pro velikou špatnost“, רַבָּה רָעָה. Rozsudek zní stejně jako nad lidem před potopou. Výkon trestu je líčen velmi barvitě a naturalisticky pomocí obrazů ze sklizně obilí a vína.⁶⁵

Svatá válka je u Jóela jedním z nejvíce akcentovaných a nejčastějších motivů dne Hospodina. Hrozivá, téměř nepřemožitelná armáda nepřátel bude rozprášena armádou, kterou povolal a posvětil sám Hospodin. Střed doprovázejí kataklyzmatičtí úkazy a jeho výsledek je jasný, nepřátelé jsou poraženi a zničeni. Jak vzápětí uvidíme, součástí dne Hospodinova je také naděje a obnova.

Jóelovo proroctví se uzavírá obrazy obnoveného Izraele, kdy na zemi bude mnoho hojnosti. Nepřátelé jsou zdecimováni, jejich země zpustošeny. Hospodin žehná Judsku a Jeruzalému, navždy budou tato místa osídlena a on, Bůh Izraele, bude přebývat mezi svým lidem na hoře Sijón.⁶⁶

Jóelovo proroctví hrozí Izraeli pohromou, která přijde z rukou jejich Boha. Příčinou hněvu Hospodina bylo pravděpodobně odpadlictví a modloslužba. Za to lid potrestal katastrofálními ranami. Sucho, kobylinky a strašlivá armáda decimovali zemi a její lid. To vše vyvrcholilo během dne Hospodinova, kdy se Hospodin ukázal jako vítězný a zničil své nepřátele. Lidu se podařilo obměkčit svého Boha, a ten jej obnovil. Jóel navíc přidal eschatologický příslib. V posledních dnech má dojít k vylití Hospodinova ducha, který zcela vyruší jakékoliv rozdíly mezi lidem. Tento motiv použili křesťané o Letnicích. V následující kapitole se budu zabývat tím, jak Jóelovo proroctví rezonuje ve Skutcích

⁶³ JI 4,9: קִדְּשׁוּ מַלְחָמָה הַעִירוּ הַגְּבוּרִים יִגְשׁוּ יַעֲלוּ כֹּל אֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה

⁶⁴ JI 4,10-12: כָּתוּב אֲתִיכֶם לַחֲרָבוֹת וּמִזְמֶרְתֵיכֶם לְרַמְחָהִים הַחֲלָשׁ יֹאמֵר גְּבוּר אָנִי:

עֲשׂוּשׁוּ וְבָאוּ כָּל־הַגּוֹיִם מִסְּבִיב וְנִקְבְּצוּ לְשִׁמָּה הַנִּתְתָּ יְהוָה גְּבוּרֵיךְ:
יַעֲוֹרוּ וַיַּעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל־עַמְּךָ יְהוֹשִׁפֵט כִּי שָׁם אֲשַׁב לְשֹׁפֵט אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם מִסְּבִיב:

⁶⁵ JI 4,13: וְשִׁלְחוּ מַגֵּל כִּי בָשָׁל קִצִּיר בָּאוּ רִדּוּ כִּי־מִלְאָה גֹת הַשִּׁיקוּ הַיִּקְבִּים כִּי רַבָּה רָעָה־וְרָעָה־וְרָעָה:

⁶⁶ JI 4,17-21: וַיִּדְעֻתֶם כִּי אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁכְנוּ בְּצִיּוֹן הַר־קִדְּשֵׁי יְהוָה וְיְרוּשָׁלַם לְדָשׁ

וְנָרִים לֹא־יַעֲבְרוּ־בָה עוֹד:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְפוּ הַהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכוּ מִיָּם וּמֵעֵין מִבֵּית יְהוָה יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־גִּבְחַל הַשָּׁטִיִּם:

מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה תִּהְיֶה וְאֵדוֹם לְמִדְבָּר שִׁמְמָה תִּהְיֶה מִחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ דַם־נָקִיָּא בְּאֶרְצָם:

וְיִהְיֶה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וִירוּשָׁלַם לְדוֹר וָדוֹר:

וְנִקְיִיתִי דָמָם לֹא־נִקְיִיתִי וְיִהְיֶה שִׁכְנוּ בְּצִיּוֹן:

apoštolských, kdy jej použil, ačkoliv v poněkud pozměněné formě, apoštol Petr, a jakým způsobem s tímto proroctvím pracoval.

4.3 Jóel ve Skutcích apoštolských

Jóelovo proroctví bylo použito v perikopě o Letnicích během řeči apoštola Petra.⁶⁷ Petr ale nepoužil původní hebrejskou verzi. Proroctví znal z řeckého překladu ze Septuaginty.⁶⁸ Došlo tak ke dvojímu posunu. Hebrejský originál byl nejprve přeložen do řečtiny, a teprve s touto verzí apoštol pracoval. Jeho výrok Septuagintu z větší části kopíruje, ale na určitých místech došlo ke změnám. Těmito posuny ve významu se budu zabývat.

Během svátku Letnic byli učedníci shromážděni v Jeruzalémě. V domě, kde pobývali, se najednou z nebe strhl hukot a víchř, který naplnil celé stavení. Ukázaly se ohnivé jazyky a na každém z nich spočinul jeden. Učedníky naplnil Duch svatý a oni začali mluvit v cizích jazycích.⁶⁹ Vyšli ven a ve vytržení promlouvali o velikých skutcích Božích. Židé ze všech koutů země, shromáždění v Jeruzalémě kvůli oslavě svátku, tomu byli svědky. Slyšeli, jak obyčejní Galilejci promlouvají jejich rodnými jazyky a chválí Boha. Mnozí považovali tento jev za opilecký výstřelek a dívali se na učedníky s podezřením a podezřívali je z opilství „mladým vínem“ (Γλεύκος μεμεστωμένοι

---

⁶⁷ Sk 2,17-21: Ale děje se, co bylo řečeno ústy proroka Jóele: „A stane se v posledních dnech, praví Bůh, sešlu svého Ducha na všechny lidi, synové vaši a vaše dcery budou mluvit v prorockém vytržení, vaši mládenci budou mít vidění a vaši starci budou mít sny. I na své služebníky a na své služebnice v oněch dnech sešlu svého Ducha, a budou prorokovat. A učiním divy nahoře na nebi a znamení dole na zemi: krev a oheň a oblaka dýmu. Slunce se obrátí v temnotu a měsíc se změní v krev, než přijde den Páně, velký a slavný; a každý, kdo vyzývá jméno Páně, bude zachráněn.“

⁶⁸ Jl 3,1-5: Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται· καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους καὶ ἐπὶ τὰς δούλας ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ· ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα πρὶν ἔλθειν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

καὶ ἔσται πᾶς, ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται· ὅτι ἐν τῷ ὄρει Σιων καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔσται ἀνασωζόμενος, καθότι εἶπεν κύριος, καὶ εὐαγγελιζόμενοι, οὓς κύριος προσκέκληται.

⁶⁹Sk 2,1-4: Když nastal den Letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě.

Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký víchř, a naplnil celý dům, kde byli.

A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden;

všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat.

εισίiv).⁷⁰ Před rozpolcený dav předstoupil apoštol Petr, aby uvedl věci na pravou míru.⁷¹ Jeho řečí, kterou přednesl před židy shromážděnými v Jeruzalémě, se budu nyní zabývat.

Petr předstupuje před dav, aby interpretoval vzniklou situaci. Jeho řeč je zkonstruována v souladu s řecko-římskou rétorickou tradicí, kdy byl řečník trénován k tomu, aby se dokázal pružně přizpůsobit svému publiku. Petr hovoří ke zbožným židům a této situaci promluvu přizpůsobil. Vychází ze sdílené tradice náboženských představ, jeho řeč se týká především postavy zaslíbeného Mesiáše. Své argumenty opírá o Písmo.⁷² Vysvětluje přítomným nedávné události (smrt, zmrtvýchvstání a Nanebevstoupení Ježíše) ve světle aktuálních (vylití Ducha, pneumatické fenomény), a obrací se do budoucna (výzva k pokání a odpuštění hříchů, slib daru Ducha).

Jeho řeč je důležitá nejen svým obsahem, ale také tím, komu je určena, a co jeho posluchačstvo jako celek symbolizuje. Diasporní židé, shromáždění ze všech koutů země, symbolizují daleké kraje a jejich obyvatele. Své domoviny reprezentují jako celek. Petr skrze přítomné promlouvá nejen k židovstvu v diasporách, ale i k pohanským obyvatelům, které tyto země společně s židy obývají. Oslovení židů se tak stanou „předvojem“ misie, která překročí etnické i náboženské hranice.⁷³ Křesťanství začíná dobývat světové impérium.⁷⁴

Petrovu řeč lze rozdělit do tří částí.⁷⁵ V první části (2,15) se Petr ohrazuje proti posměškům a říká, že fenomén promlouvání v jazycích, kterého byli židé svědky, nebyl způsoben alkoholem. V druhé části událost interpretuje jako manifestaci Ducha a použije

---

⁷⁰ Opilost mladým vínem by odkazovala na sklizeň vína, tak tomu ale není. Šavuot byl svátek spjatý se žní prvotin, kdy se sklízela ječmen a začalo období sklizně pšenice. NEWMAN, J., SIVAN, G., *Judaismus od A do Z: Slovník pojmů a termínů*. Praha: Sefer, 1992, str. 204-205

Tato nepřesnost může ukazovat na Lukášovu neznalost židovských tradic.

⁷¹ Sk 2,5-13: Všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat. V Jeruzalémě byli zbožní židé ze všech národů na světě, a když se ozval ten zvuk, sešlo se jich mnoho a užasli, protože každý z nich je slyšel mluvit svou vlastní řečí. Byli ohromeni a divili se: „Což nejsou všichni, kteří tu mluví, z Galileje? Jak to, že je slyšíme každý ve své rodné řeči: Parthové, Médové a Elamité, obyvatelé Mezopotámie, Judeje a Kappadokie, Pontu a Asie, Frygie a Pamfylie, Egypta a krajů Libye u Kyrény a přistěhovalí Římané, židé i obrácení pohané, Kréťané i Arabové; všichni je slyšíme mluvit v našich jazycích o velikých skutečích Božích!“ Žasli a v rozpácích říkali jeden druhému: „Co to má znamenat?“ Ale jiní říkali s posměškem: „Jsou opilí!“

⁷² TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*. Minneapolis: Fortress Press, 1990, str. 41-42

⁷³ Tamt. str. 27

⁷⁴ KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*. Edinburgh: T&T Clark Ltd, 2000, str. 10-11

⁷⁵ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 29

přítom Jóelovo proroctví (2,16-21). Ve třetí části (2,22-36) hovoří o nedávných událostech smrti a vzkříšení Ježíše, a co z této skutečnosti vyplývá.

Nyní bych se ráda zaměřila na druhou část Petrovy řeči. Svůj výklad událostí opřel o Jóelovo proroctví. Vycházel pravděpodobně z překladu v Septuagintě, který jeho výrok také převážně kopíruje. Petr ovšem s proroctvím dále pracoval, a tak na určitých místech došlo ke změnám.

Ve verši 17 Petr klade důraz na naléhavost situace.⁷⁶ Zatímco v Septuagintě Hospodin říká, že k vylití Ducha dojde až „po těchto věcech“, μετά ταύτα, Petr využívá obratu „v posledních dnech“, ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις. Jóelův výrok umístí uje eschatologické události do neurčité budoucnosti. Petr naopak chtěl zdůraznit, že poslední dny právě nastaly. Z Petrova výroku vyplývá, že vylitím Ducha, ke kterému právě došlo, Bůh zahájil poslední etapu v dějinách spásy.⁷⁷

Duch se vylévá na „všechny lidi“, πᾶσαν σάρκα, a jeho dary budou dány každému, synům, dcerám, mladíkům i starcům. Zcela v duchu Jóelově Petr mezi příjemce počítá jak muže, tak ženy, staré i mladé, a nečiní rozdíly na základě pohlaví či věku. Duch bude vylit i na služebníky a služebnice. Tedy ani sociální postavení nebude hrát roli.⁷⁸ Poslední dny budou charakteristické naprostou rovností mezi lidmi.

K původní verzi verše Petr navíc přidává „a budou prorokovat“, καὶ προφητεύσουσιν. Tento výrok se nachází také ve verši 17. Petr se tím pravděpodobně snaží zdůraznit povahu darů Ducha, které se budou projevovat především prorockou inspirací.⁷⁹

Verš 19 a 20 hovoří o úkazech na nebi i na zemi, které budou doprovázet den Páně.⁸⁰ Jak Petr s tímto výrokiem pracuje není zcela jasné. Původní verze zmiňuje pouze

---

⁷⁶ Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα;

καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν; καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίους ἐνυπνιασθήσονται;

⁷⁷ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume I*. Edinburgh: T&T Clark Ltd, 1994, str. 136

⁷⁸ καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσιν;

⁷⁹ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 30

⁸⁰ καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδια καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἢ ἔλθειν ἡμέραν Κυρίου τὴν , μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

„zázraky“, τέρατα. Petr navíc přidává „znamení“, σημεῖα. O zázracích a znameních se v řeči zmiňuje ještě dvakrát (v. 22 a 43) v souvislosti s činností Ježíše a apoštolů. Petr se snažil ukázat, že skrze Ježíše a učedníky dochází k naplňování prorocství. Ačkoliv původní prorocství hovoří o úkazech na nebi i na zemi, v centru Petrovi pozornosti jsou divy a znamení, která se odehrála na zemi skrze Ježíše a učedníky. Nebeské úkazy tak zřejmě chápal jako otázku času, který teprve přijde. Zatím se poslední dny lidem dávají poznat pouze skrze úkazy na zemi.⁸¹

Každý, kdo vyzývá jméno Páně, bude zachráněn.⁸² V kapitolách 2-5 najdeme zmínky o pokání ve jménu Ježíše Krista. Jméno Páně je jméno Ježíše Krista, on je Pánem a Mesiášem (v. 36). Je to tedy právě jeho jméno, které přináší spásu, a skrze které Petr nabídně spásu všem, židům i ostatním (v. 39). Rozvíjí tak Jóelův výrok ohledně vylití Ducha na každé tělo. Zaslíbení, které se u starozákonního proroka vztahovalo na Izrael, nyní Petr vztáhl na každého, který podstoupí pokání a nechá se pokřtít ve jménu Krista.⁸³

Právě ve třetí části Petr dokazuje božský charakter Ježíšovy osoby a moci s ním spojené.⁸⁴ Obviní přítomné židy z toho, že jsou zodpovědní za smrt jejich Mesiáše.⁸⁵ Svým posluchačům dokazuje, že jednali sami proti sobě, když poslali na smrt potomka krále Davida, kterého Hospodin přislíbil dosadit na trůn Izraele. Klade důraz na polaritu „vy“ a „Bůh“. Lidé zavinili smrt Mesiáše, ale Bůh ho vzkřísil. Neodhaluje tak pouze vinu Jeruzalémských, ale i pravdu o Bohu. To on byl skrytým aktérem za Kristovým příběhem.

---

⁸¹ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles* str. 31-32

⁸² Sk 2,21: καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἐὰν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται.

⁸³ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 30-31

⁸⁴ Sk 2,22-36: Muži izraelští, slyšte tato slova: Ježíše Nazaretského Bůh potvrdil před vašimi zraky mocnými činy, divy a znameními, která mezi vámi skrze něho činil, jak sami víte. Bůh předem rozhodl, aby byl vydán, a vy jste ho rukou bezbožných přibili na kříž a zabili. Ale Bůh ho vzkřísil; vytrhl jej z bolesti smrti, a smrt ho nemohla udržet ve své moci. David o něm praví: ‚Viděl jsem Pána stále před sebou, je mi po pravici, abych nezakolísal; proto se mé srdce zaradovalo a jazyk můj se rozjásal, nadto i tělo mé odpočine v naději, neboť mě nezanecháš v říši smrti a nedopustíš, aby se tvůj Svatý rozpadl v prach. Dal jsi mi poznat cesty života a blízkost tvé tváře mne naplní radostí.‘ Bratří, o praotci Davidovi vám mohu směle říci, že zemřel a byl pohřben; jeho hrob tu máme až dodnes. Byl to však prorok a věděl o přísaze, kterou se mu Bůh zavázal, že jeho potomka nastolí na jeho trůn; viděl do budoucnosti, a mluvil tedy o vzkříšení Kristově, když řekl, že nezůstane v říši smrti a jeho tělo se nerozpadne v prach. Tohoto Ježíše Bůh vzkřísil a my všichni to můžeme dosvědčit. Byl vyvýšen na pravici Boží a přijal Ducha svatého, kterého Otec slíbil; nyní jej seslal na nás, jak to vidíte a slyšíte. David nevstoupil na nebe, ale sám říká: ‚Řekl Hospodin mému Pánu: Usedni po mé pravici, dokud ti nepoložím nepřátele pod nohy.‘ Ať tedy všechn Izrael s jistotou ví, že toho Ježíše, kterého vy jste ukřižovali, učinil Bůh Pánem a Mesiášem.“

⁸⁵ Petr neobviňuje židy obecně. Smrt Mesiáše dává za vinu pouze těm, kteří jsou shromážděni v Jeruzalémě, a právě ho poslouchají. Jsou totiž v tomto městě natolik dlouho, aby zažili Kristovo ukřižování. Vyčítá jim jejich nečinnost a činí je zodpovědné. TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str.28

Dával mu moc konat zázraky, rozhodl, že bude vydán, zabit a vzkříšen. Židé tak svými intencemi napomohli k uskutečnění Božího plánu. To je ale nezbavuje odpovědnosti.⁸⁶

Právě po své smrti byl Ježíš vyvýšen po pravici Boha a intronizován jako Mesiáš Izraele. Tato skutečnost je pro Jeruzalémské novinkou. Nanebevstoupení a vylití Ducha tuto skutečnost potvrzuje. Ježíše Bůh vzkřísil a učinil ho Pánem a Mesiášem. Má stejný ontologický status jako Hospodin a nyní disponuje jeho Duchem. Ježíš je Pán, o kterém mluvil Jóel. On je tím, kdo vylévá svého Ducha na každého, kdo projde konverzí.⁸⁷ Židé jsou tak postaveni před kritickou situací. Zavínili smrt toho, jehož příchod byl přislíben v Písmu. Petr jim ale nabídne východisko, židé mají činit pokání a nechat se pokřtít. Poté i oni budou opět patřit do Božího lidu.

Jak jsme viděli, apoštol použil Jóelovo proroctví tak, aby odpovídalo aktuálnímu dění, které Petr interpretoval. Některé věci Petr vynechal (partikulární zaměření proroctví na Judsko a Jeruzalém), jiné naopak vyzdvihl (zaslíbení se týká všech nehledě na věk, pohlaví či sociální status), či přidal tak (divy a znamení – odkaz na Ježíše a apoštoly; univerzalita proroctví), aby vysvětlil recentní události. Poslední dny právě nastaly. Mezi lidem přestalo být rozdílu, každý, kdo vzýval ukřižovaného Mesiáše, se stal jedním z Božího lidu. V následujícím oddíle se budu zabývat tím, jak vylití Ducha rezonuje ve Skutcích apoštolských.

5. VYLITÍ DUCHA SVATÉHO VE SKUTCÍCH APOŠTOLSKÝCH

5.1 Úvod

Lukášovo dílo je rozděleno do dvou částí. Evangelium a Skutky apoštolů tvoří kompaktní celek vyprávějící o Ježíši Kristu. Část první, evangelium, vydává svědectví o pozemském Kristu, jeho životě, učení, smrti a vzkříšení. Uzavírá se Nanebevstoupením, které zároveň otevírá část druhou, Skutky apoštolů. Ježíš po svém odchodu sešle učedníkům Ducha svatého, který bude vést misii. Právě misijní úsilí učedníků je hlavním tématem Skutků apoštolských.⁸⁸

---

⁸⁶ Tamt., str. 36

⁸⁷ Tamt., str. 37-39

⁸⁸ HENGEL, M., *Evangelista Lukáš, první křesťanský dějepisec (zvěst o Ježíši Kristu a dějepisectví)*. Praha: Vyšehrad, 1993, str. 76-77

Vylití Ducha svatého znamenalo vstup do Nového věku a Nové smlouvy pro učedníky. Lukáš vycházel z židovské eschatologie dvou věků, věku Staré a Nové smlouvy, kdy druhá nahradí první. Věk Nové smlouvy bude časem posledních dní a obnoveného Izraele. Lukáš rozdělil dějiny spásy do tří fází. Předěly mezi jednotlivými obdobími určil Ježíš a jeho vztah k Duchu svatému. Do první fáze, období Izraele, Zákona a proroků, vstoupil v momentu, kdy skrze Ducha započal jeho lidský život.

Druhou fází svého pozemského působení zahájil křtem v Jordánu, kdy na něj sestoupil Duch svatý. Tehdy byl povolán pro svou mesianistickou roli. Podstoupil křest Duchem a vstoupil do Nového věku a smlouvy, zatím však byl jediný, kdo tuto skutečnost zakoušel. Aby mohl křtít Duchem ostatní, jak předpověděl Jan Křtitel,⁸⁹ a uvádět je tak do Nového věku, musel tento křest podstoupit jako první. V Novém zákoně se setkáme se třemi křty, ohněm, Duchem a vodou, přičemž křest Duchem se obvykle chápe jako křest ohněm.⁹⁰

Třetí doba v dějinách spásy je věkem Ducha. Lze ji charakterizovat jako dobu před druhým příchodem Krista a Posledním soudem. Poté, co byl vzkříšen a vstoupil na nebesa, se stal Pánem Ducha, který jej vylévá na své učedníky. Do té doby byl pouze mužem Ducha, byl na něm závislý kvůli inspiraci pro své učení a činnost, podobně jako novozákonní proroci. Po svém vyvýšení po pravici Otce Duchem plně disponuje, a může iniciovat ostatní do mesianistického věku. Třetí věk Ježíš zahájil Nanebevstoupením a událostmi o Letnicích. Tehdy byli učedníci pokřtěni Duchem a vstoupili do Nového věku. Od této chvíle pro ně započala Nová smlouva. Do Letnic měl na Duchu účast pouze Ježíš, po Letnicích každý učedník. To, co se stalo u Jordánu s Ježíšem, se nyní stalo také s učedníky. Vstoupili do mesianistického věku, věku Ducha.⁹¹

---

⁸⁹ Lk 3,16: Já vás křtím vodou. Přichází však někdo silnější než já; nejsem ani hoden, abych rozzádal řemínek jeho obuvi; on vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.

⁹⁰ Tradiční výklad Janova proroctví se vykládá dvěma způsoby. Dle Jana Zlatoustého se křest ohněm a křest Duchem svatým spojil v křest jediný, který má spásný a zároveň očišťující charakter. Druhá interpretace, Órigenova, hovoří o dvou fázích tohoto křtu. Kajníci budou pokřtěni Duchem svatým, avšak hříšníci potrestá oheň věčný. Křest ohněm, hrozící destrukcí a soudem, se spojil s křtem Ducha, který slibuje odpuštění a požehnání. Metafory, které použil Jan, byly srozumitelné v židovském i pohanském prostředí. V prorockých spisech Starého zákona se setkáme s ohněm, který přináší destrukci i očistu. O Duchu proroci hovořili v souvislosti se soudem i požehnáním. Dunn, J. D. G., *Spirit nad Fire Baptism*, *Novum Testamentum* 14, 81:92, 1972, str. 81-87

V pohanských posvátných obřadech se praktikovaly tři očištné rituály, mimo omývání vodou šlo o očišťování pochodní či sírou, tedy ohněm, a ovíváním proudem vzduchu. Proroctví tak dokázalo oslovit jak židy, tak pohany. DOSTÁLOVÁ, R., HOŠEK, R., *Antická mystéria*. Praha: Vyšehrad, 1997, str. 134

⁹¹ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*. Philadelphia: Westminster Press, 1970, str. 41-46

Právě Letnice, kdy k této významné události došlo, jsou pro výklad Skutků apoštolských nejdůležitějším okamžikem, od kterého se odvíjí celé dílo. Letnice, שבועות, jsou poutním svátkem, kdy má každý žid vykonat pouť do Jeruzaléma. Připomínají události na hoře Sínaj, kdy Hospodin daroval Tóru do Mojžíšových rukou.⁹² Také způsob, jakým se Duch manifestoval, je podobný Sínajské epifanii.⁹³ Letnice Skutků apoštolských tak odkazují na tuto událost. Dar přikázání je souřadný s Darem Ducha. Stará smlouva, která byla postavena na Mojžíšově Zákoně, byla nahrazena Novou smlouvou, která je spjata s Duchem.⁹⁴

Letnice lze chápat i v jiné rovině. Lukáš pojímal dar Ducha jako naplnění slibu, který Hospodin dal Abrahamovi poté, co s ním uzavřel smlouvu. Požehnal Abrahamovi a slíbil mu, že skrze jeho potomstvo dojdou požehnání také všechny národy země. Zároveň slíbil, že bude jejich Bohem.⁹⁵ Stará smlouva, spjatá se Zákonem, se týkala pouze židů. Nová smlouva je spjatá s Duchem, kterým bude obdařen každý věřící. Otec dal učedníkům dar Ducha, a splnil tak svůj starozákonní slib, který byl zároveň rozšířen o nárok univerzalizmu. Každý, kdo se obrátí a podstoupí křest Duchem, bude zahrnut do abrahámovského požehnání a Hospodin se stane jeho Bohem.⁹⁶

Teprve po Letnicích mohl Petr učinit nabídku všem ostatním: „Obraťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého“.⁹⁷ Každý, kdo podstoupí pokání, podstoupí křest a obdrží dar Ducha se stane křesťanem a jedním z lidu Nové smlouvy. Letnice tak zároveň znamenají počátek církve. Církev je pro Lukáše především šířitel evangelia, misionářské tělo, které je řízeno Duchem svatým. Expanze evangelia, misionářská činnost učedníků, začíná teprve po Letnicích, kdy byli obdarováni Duchem a ten je začal inspirovat k dílu.

---

⁹² NEWMAN, J., SIVAN, G., *Judaismus od A do Z: Slovník pojmů a termínů*, str. 204-205

⁹³ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*. Minnesota: Liturgical Press, 1992, str. 42

⁹⁴ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*, str. 48

⁹⁵ Smlouvu mezi sebou a tebou i tvým potomstvem ve všech pokoleních činím totiž smlouvou věčnou, že budu Bohem tobě i tvému potomstvu. A tobě i tvému potomstvu dávám do věčného vlastnictví zemi, v níž jsi hostem, tu celou zemi kenaanskou. A budu jim Bohem.“ Bůh dále Abrahamovi řekl: „Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán.“ Gn 17,7-10; Požehnám těm, kdo žehnají tobě, proklejí ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.

Gn 12,3

⁹⁶ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*, str. 46-48

⁹⁷ Sk 2,38; Petr jim odpověděl: „Obraťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého.“

Člověk, který je pokřtěn Duchem svatým, vstupuje do mesianistického věku. Do Nového věku lze vstoupit pouze jednou, avšak ve Skutcích se setkáme s pasážemi, kdy byl jedinec v případě potřeby Duchem naplněn opakovaně, a získal tak nadlidské schopnosti. Lukáš charismatickým fenoménům věnuje pozornost, avšak mimořádná síla, která se pojí s vylitím Ducha, je až na druhém místě, nejdůležitější je vždy vstup do Nového věku, který Duch iniciuje.⁹⁸ V jeho díle charismata vždy ukazují na příchod Ducha, nejde o samoúčelné divadlo, ale o projev Boží vůle.

Pneumatické fenomény jsem rozdělila do čtyř následujících kategorií dle toho, jak se působení Ducha svatého projevovalo. Do každé z kategorií lze zařadit vícero případů a některé případy do více kategorií. Projevy Ducha se ve Skutcích jeví ambivalentně. Jeho vůli v některých případech nebylo možné jasně rozpoznat.

5.2 Působení Ducha svatého v misii a budování církve z pohanů

První kategorií, kterou jsem zvolila, je působení Ducha v misii a při budování církve z pohanů. Jde o kategorii nejrozsáhlejší a nejdůležitější, jelikož právě misie a šíření evangelia je hlavní dějovou linií Lukášova díla. Pověření učedníků Ježíšem k misii a hlavní program Skutků apoštolských je obsažen v následujícím verši: „Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.“ Tak přikázal Ježíš učedníkům předtím, než vstoupil na nebesa.⁹⁹ Tento výrok předznamenal počátek expanze rané církve a šíření evangelia jak židům, tak i pohanům.

Misii v příběhu vede Duch svatý, který určuje směr misionářů a dává jim skrze znamení poznat svou vůli. Jeho svrchovanost nad misíí je napříč dílem nezpochybnitelná. Je to on, kdo říká učedníkům, kudy a kam se má Slovo šířit. Lukáš Ducha vyobrazuje jako entitu, která jedná zcela spontánně a nepodléhá lidským plánům. Misijní úsilí Duch potvrzuje svou přítomností, především pneumatickými fenomény. Jeho celkový záměr je napříč Skutky jasně daný, šířit evangelium mezi židy i pohany, a vytvářet tak církve. Jeho vůle ale není pro

---

⁹⁸ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*, str. 49-54

⁹⁹ Sk 1,2; 1,8: Až do dne, kdy v Duchu svatém přikázal svým vyvoleným apoštolům, jak si mají počínat, a byl přijat k Bohu.

učedníky snadno uchopitelná. Duch misie pouze nepřítaká, jsou i momenty, kdy zaujme zcela opačné stanovisko a zabrání, aby misie pokračovala určitým směrem.

V osmé kapitole Lukáš hovoří o perzekuci a pronásledování učedníků v Jeruzalémě, jehož nejhrořivějším zastáncem byl Pavel, o kterém budu hovořit později. Učedníci se rozprchli a perzekuce tak byla prvním impulzem k tomu, aby se evangelium začalo šířit i za hranice Judska. Jáhen Filip šířil Slovo v Samaří. Tato oblast mezi Galilejí a Jeruzalémem byla obývána lidmi, kteří se považovali za potomky Abrahama a následovníky Mojžíšova Zákona. V 8. století před Kristem bylo severní království Izrael dobyt Asyřany, většina původního obyvatelstva musela zemi opustit a asyrský král oblast zalidnil novými osadníky. Ti uzavírali s původními Samařany smíšená manželství a jejich potomky byli Samařané z Lukášovy doby. Na hoře Gerizim si postavili vlastní chrám, což byla pro ostatní židy urážka, jediný chrám mohl stát v Jeruzalémě. V roce 128 před Kristem byl jejich chrám zničen judským králem Janem Hyrkánem.¹⁰⁰ Židům, procházejícím jejich územím, dávali často najevo svou nelibost přímou agresí a mezi oběma stranami panovalo nepřátelství. Židé považovali Samařany za odpadlíky a jednali s nimi s despektem, vnímali je jako pohany, občany druhé kategorie a často je obviňovali z provozování magie.¹⁰¹ Tím, že Filip oslovil marginalizovanou skupinu lidí, navázal na samotného Ježíše, který mezi lidmi nečinil rozdíly.¹⁰² Samařané nebyli vnímáni jako praví židé, ale nebyli ani zcela pohany. Stáli na pomezí mezi oběma skupinami, a představují tak jakýsi předstupeň evangelizace pohanů.¹⁰³

Samařané byli nadšeni Filipovým kázáním a nechali se pokřtít. Mezi nimi byl také Šimon Mág. Slovo mág pochází původně z perštiny a označovalo moudrého, učeného muže z kněžské kasty. Nešlo jen o kouzelníka a divotvůrce, mág mohl být i astrolog, interpretátor snů, věstec či léčitel. Mágem se ale také mohl nazývat šarlatán a podvodník. Pokud o někom Lukáš hovoří jako o mágovi, vnímá jej v negativním světle. Postavu tímto označením diskredituje, z nějakého důvodu nesouhlasí s jejím jednáním a velmi záhy z příběhu také vyplyne proč.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ SCHWARTZ, S., *John Hyrcanus I's Destruction of the Gerizim Temple and Judean Samaritan Reactions*, *Jewish History*, 7:1, 1993, str. 9-19

¹⁰¹ TALBERT, Ch. H., *Reading Acts, A Literary and Theological Commentary on the Acts of the Apostles*, Georgia: Smyth & Helwys Publishing, 2005, str. 68

¹⁰² JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*. str. 150

¹⁰³ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, str. 402

¹⁰⁴ KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*, str. 48

O Filipově činnosti se dověděli apoštolové v Jeruzalémě a do Samaří vyslali Petra s Janem. Apoštolové po svém příchodu zjistili, že ačkoliv byli Samařští pokřtěni, neseštopil na ně Duch svatý. To odvodili z toho, že se v komunitě nevyskytovaly žádné charismatické fenomény, které jsou spojeny s přítomností Ducha svatého. Modlili se za nápravu situace, vložili na Samařany ruce a Duch na ně sestoupil.¹⁰⁵

Ačkoliv o tom Lukáš explicitně nehovoří, z textu vyplývá, že i zde sestoupení Ducha doprovázely pneumatické fenomény. To lze usuzovat z Šimonovy reakce. Chtěl si od Petra koupit moc disponovat Duchem. Lákala ho představa, že by se mohl obohatit tím, že by na ostatní sesílal charismatické fenomény. Tato schopnost mu připadala jako dobrá investice, a proto za Petrem šel.¹⁰⁶ To ale bylo naprosté nepochopení situace, k tomu se však dostanu později.

Asi nejpálčivější otázku ohledně této perikopy totiž vyvolává fakt, že sestoupení Ducha bylo oddáleno, ačkoliv Samařští podstoupili křest. Co se tím Lukáš snaží říct? Je snad možné, že se Bůh rozhodl odepřít své požehnání, které Petr o Letnicích nabídl všem?

Sestoupení následovalo až po modlitbách apoštolů a poté, co na Samařany vložili ruce. Vkládání rukou je starobylé gesto, jehož tradice sahá až do doby starozákonní. Používalo se například během obětních rituálů či svěcení kněží. V Novém zákoně se vykonává při křtu, uzdravování či při povolání misionáře k dílu. Představuje nejen požehnání, ale také přesun autority a moci.¹⁰⁷ Ačkoliv jde o mocné gesto, ani ono Duchem nemanipuluje. Toto Lukáš ukázal na Šimonovi. Není důvod se domnívat, že by na něj ruce nevložili, jelikož i on byl jedním z komunity a prošel křtem. Zatímco ale Samařané obdarováni byli, s Šimonem se nic nestalo. Lukáš tak ukazuje Ducha jako entitu, která je nezávislá na rituálních úkonech a gestech, a která se neřídí vůli apoštolů.

Petrova nabídka platila každému, její jedinou podmínkou byla konverze a křest. Pozdržení Ducha v případě Samařanů tak zřejmě ukazuje na to, že tuto podmínku nenaplnili. Ačkoliv přijali křest, jejich konverze nemusela být úplná. Teprve po činnosti apoštolů došlo k nápravě situace a Samařané dostali dar Ducha, který u Lukáše znamená potvrzení ze strany Boží, že se člověk stal pravým křesťanem. Duch svatý odpovídá pouze

---

¹⁰⁵ Petr a Jan tedy na ně vložili ruce a oni přijali Ducha svatého. Sk 8,17

¹⁰⁶ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*, str. 56

¹⁰⁷ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series.*, str. 107

na upřímnou víru, nepodléhá lidské vůli a jeho sestoupení se nedá vynutit rituály ani gesty.¹⁰⁸

Nyní bych se chtěla vrátit k Šimonu Mágovi. Poté co viděl, jak apoštolové vkládají ruce na ostatní, na které vzápětí sestoupil Duch, přišel za Petrem a chtěl od něj za peníze zjistit, jak Ducha ovládat. Mylně předpokládal, že apoštolové Duchem disponují a můžou ho přivolat dle libosti. To ale nebyla jeho největší chyba. Petr ho razantně odmítl a pohrozil mu zatracením, Šimonova nabídka ho patrně velmi urazila. Z textu vyplývá, že Šimon byl, díky své moci konat divy a zázraky, mezi Samařany váženou osobností. Nyní vytušil možnost, jak se ještě více obohatit a posílit svou autoritu. Zalíbila se mu představa, že by Ducha ovládal a mohl ho sesílat na ostatní.

V helénském světě bylo běžné, že profesionální kouzelníci požadovali za své služby peníze. Apoštolové a učedníci ovšem za své skutky nikdy peníze nežádali. Lukáš ústy Petra kritizuje tuto, v helénském světě, rozšířenou praxi, kdy se náboženství mísilo s ekonomickými zájmy. Směšování duchovních záležitostí s touhou po penězích a moci způsobovalo náboženskou korupci, která je pro Lukáše nepřijatelná. Jeho vymezování se vůči tomuto chování je jedním ze silných motivů Skutků apoštolských. Náboženský a ekonomický provoz se dle něj nemají za žádnou cenu směšovat. Ačkoliv Šimon udělal pro svou pýchu špatnou věc, jeho konec zůstal v příběhu otevřený, a měl tedy možnost polepšit se a změnit svůj přístup.¹⁰⁹

Dalším příkladem je perikopa o setkání Filipa s Etiopanem. Jáhen Filip byl při cestě do Gázy pobídnut Duchem k tomu, aby šel za Etiopanem, kterého potkal při svém putování a rozmlouval s ním o víře. Etiopského dvořana nová víra zaujala, uvěřil a nechal se pokřtít.¹¹⁰ Tento muž byl nejen pohan, ale zároveň eunuch. Takto znetvořený člověk byl dle Mojžíšova Zákona nábožensky nezpůsobitelný a nemohl konvertovat.¹¹¹ Duch si ale přál, aby za ním Filip šel a seznámil ho s evangeliem. Lukáš tak ukazuje křesťanství jako náboženství univerzalistické, které oslovuje každého bez rozdílu, dokonce i tělesně znetvořeného, který se dle židovské tradice nemohl stát plnohodnotným židem. Stejně jako

---

¹⁰⁸ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit* str. 62-66

¹⁰⁹ KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*.str. 20-22

¹¹⁰ Sk 8,39: Duch řekl Filipovi: „Běž k tomu vozu a jdi vedle něho!“ Sk 8,29

Když vystoupili z vody, Duch Páně se Filipa zmocnil a dvořan ho už neviděl, ale radoval se a jel dál svou cestou.

¹¹¹ Dt 23,2: Do Hospodinova shromáždění nevstoupí, kdo má rozdrčená varlata nebo uříznutý pyj.

v případě Samařanů, i on byl součástí marginalizované skupiny, to ale nepředstavovalo žádný problém. Etiopan byl zároveň prvním pokřtěným pohanem v Lukášově díle. Třetí ohled je pak ten, že Filip svou činností sledoval program misie, kdy mají učedníci rozšířit Slovo „až na sám konec země“.¹¹² Etiopie byla v antice chápána jako hranice obyvatelného světa na dálném jihu.¹¹³

Dalším krokem v evangelizaci pohanů je perikopa o domácnosti důstojníka Kornélia. Kornélius, ač pohan, byl navštíven andělem a dostal příkaz, aby pozval apoštola Petra do svého domu. To představovalo problém. Židům bylo zakázáno navštěvovat pohany, jelikož je to rituálně znečišťovalo. I Petrovi se ale v perikopě dostalo vidění. Před příchodem poslu mu Hospodin zjevil, že styk s jakýmkoliv člověkem znečišťující není.¹¹⁴ Duch Petra vybídne k tomu, aby s pohany šel a ujišťuje ho, že jde o správnou věc.¹¹⁵

Petr Ducha uposlechl a odešel s posly do pohanské domácnosti důstojníka Kornélia. Během jeho kázání na všechny přítomné sestoupil Duch svatý a oni začali mluvit jazyky. To vše se stalo ještě předtím, než je Petr pokřtil. Sestoupení Ducha je v perikopě spontánní, přerušuje Petra v řeči. Lukáš Ducha opět popisuje jako entitu zcela nezávislou na apoštolovi či rituálech. Na této perikopě ukazuje, že Bůh si nevybírání svůj lid na základě příslušnosti k národu či rase. Důležitá je pouze upřímná víra. Jde o klíčový moment ve Skutcích, jelikož jde o první větší skupinu pohanů, kteří přijali víru. Hospodin ujistil apoštola, že styk s pohany nepředstavuje žádný problém a poslal ho do jejich domu, aby mezi nimi šířil Slovo. Když na Kornéliovu domácnost sestoupil Duch svatý, stali se i oni součástí Božího lidu.

Právě charismatické dary se stali argumentem pro oprávněnost evangelizace pohanů. V příběhu tak slouží k ujištění čtenáře, že tento krok byl správný, a že Boží zaslíbení se skutečně rozšířilo z židů i na pohany. V příběhu Petrovi Jeruzalémská církev zpočátku jeho činnost vyčítá. Jeruzalémská církev a její příslušníci byli proti misii mezi

---

¹¹² Sk 1,8: Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.

¹¹³ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 155

¹¹⁴ Sk 10,28: Promluvil k nim: „Dobře víte, že židům není dovoleno stýkat se s pohany a navštěvovat je. Mně však Bůh ukázal, abych si o žádném člověku nemyslel, že styk s ním poskvřňuje nebo znečišťuje.“

¹¹⁵ Sk 10,19: A Petr stále ještě přemýšlel o svém vidění, když mu Duch řekl: „Jsou tu tři muži a hledají tě; sejdi hned dolů a bez rozpaků s nimi jdi, neboť já jsem je poslal.“

Sk 11,12: Duch mi řekl, abych bez rozpaků šel s nimi. Se mnou se vydalo na cestu i těchto šest bratří a všichni jsme vstoupili do Kornéliova domu.

pohany a žádali vysvětlení. Petr jim na základě Boží intervence dokázal, že i pohané se mohou stát lidem smlouvy, a tak misii mezi ně již nestálo nic v cestě.¹¹⁶

Duch svatý je ve Skutcích prezentován jako ten, kdo církev chrání a posiluje. Apoštolové Petr a Jan byli zatčeni při kázání v Chrámu na rozkaz židovských představitelů. Ti byli znepokojeni novým učením, apoštoly uvěznila a poté předvolali k výslechu. Petr svou činnost obhájil a židé je propustili. Vrátili se zpět do Jeruzalémské komunity. Tou tato událost otřásla. Její příslušníci se cítili v ohrožení a modlili se k Bohu. Odpovědí jim bylo opětovné naplnění Duchem.¹¹⁷ Spolu s ním byli obdařeni odvahou pro další evangelizaci a šíření Slova. Učedníci se ocitli ve stavu nouze a Bůh zasáhl. Svě církvě seslal sílu Ducha, a tak zabezpečil její další existenci. O církvích v Judsku, Galileji a Samaří Lukáš ve Skutcích explicitně říká, že je Duch svatý posiloval.¹¹⁸ Misijní činnost byla úspěšná, přicházeli noví konvertité a v obcích vše fungovalo tak, jak mělo. Tyto projevy Ducha, jak o nich Lukáš podal zprávu, lze číst jako vyjádření Božího vedení činnosti učedníků, kterým dává své požehnání.

Duch učedníky inspiruje, činí je moudrými, a je jim nápomocen při důležitých rozhodnutích. Členové Jeruzalémské obce byli pověřeni apoštoly, aby mezi sebou vybrali sedm mužů Ducha, kteří budou spravovat přiděly vdovám pocházejícím z řeckého prostředí.¹¹⁹ Vdovám z jejich přidělů ubírali členi církve židovského původu, a sedm jáhnů mělo dohlížet na to, aby se to neopakovalo. Moudrost, díky které byli noví jáhni nejvhodnější pro vykonávání důležité funkce, byla darem Ducha. Obdobná situace nastala také v Efezu předtím, než Pavel odešel do Jeruzaléma. Duch svatý si vyvolil určité muže, kteří se měli po Pavlově odchodu postavit do čela komunity a vést ji.¹²⁰ Inspirace Duchem

---

¹¹⁶ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, str. 476

¹¹⁷ Sk 4,31: Když se pomodlili, otřásla se místo, kde byli shromážděni, a všichni byli naplněni Duchem svatým a s odvahou mluvili slovo Boží.

¹¹⁸ Sk 9,31: A tak církev v celém Judsku, Galileji a Samaří měla klid, vnitřně i navenek rostla, žila v bázni Páně a vzrůstala počtem, protože ji Duch svatý posiloval.

¹¹⁹ Sk 6,3: Bratři, vyberte si proto mezi sebou sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti, a pověříme je touto službou.

Sk 6,5: Celé shromáždění s tímto návrhem rádo souhlasilo, a tak zvolili Štěpána, který byl plný víry a Ducha svatého, dále Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parména a Mikuláše z Antiochie, původem pohana, který přistoupil k židovství.

¹²⁰ Sk 20,28: Dávejte pozor na sebe i na celé stádo, ve kterém si vás Duch svatý ustanovil za strážce, abyste byli pastýři Boží církve, kterou si Bůh získal krví vlastního Syna.

je v obou případech stálého charakteru a odlišuje se od momentů, kdy jsou jedinci naplněni mocí Ducha pouze v okamžiku potřeby či nouze.¹²¹

Ustavení apoštolského dekretu je dalším důležitým momentem ve výkladu a zlomovým okamžikem misie.¹²² Tím, že byli noví konvertité osvobozeni od Mojžíšova Zákona, tedy obřizky a dietetických předpisů, se křesťanství stalo přístupnějším. Lukáš zdůrazňuje skutečnost, že učedníci takto rozhodli pod vedením Ducha. Rozhodli, že se bratři z pohanů mají zdržovat obětí pohanským modlám, krve, krvavého masa a smilstva. Protože bylo ustanovení dekretu přáním Ducha, je toto rozhodnutí nezpochybnitelné a autoritativní. Misii mezi pohany již nestálo nic v cestě.

Hlavní postavou misie se brzy stane Pavel z Tarsu. Pavel byl původem žid, který křesťany pronásledoval a chtěl je zničit. Bůh o něm mluví jako o σκεῦος ἐκλογῆς, nástroji vyvoleném.¹²³ σκεῦος označuje nejen nástroj, ale i nádobu. Jak bylo řečeno v první kapitole, Duch byl chápán také jako tekutina. Pavel představuje nádobu vyvolení, do které bude „nalit“ Duch svatý. Pavel byl vyvolen nezávisle na své temné minulosti a byl pověřen důležitým úkolem, evangelizací pohanů.¹²⁴ Z nepřítele stal horlivým obhájcem a při rozsáhlých misijních cestách získal pro víru mnoho lidí.

Program misie byl jasně daný, nejprve se evangelium šířilo v židovských komunitách, židé ale mnohdy o novém učení nechtěli slyšet. Misionáři se poté obraceli na pohany, kteří byli ochotni naslouchat a zakládali mezi nimi nové obce.¹²⁵ V Lukášově svědectví o zakládání nových obcí lze sledovat jistý vzorec.¹²⁶ Misionář kázal evangelium, lidé uvěřili a nechali se pokřtít. Po aktu vkládání rukou na členy komunity sestoupil Duch svatý, který se ohlásil charismatickými fenomény.¹²⁷ Znamení Božské intervence potvrdilo konvertity jako lid Nové smlouvy a ukázalo na to, že se děje vůle Boží.

V šestnácté kapitole se setkáváme s případem, kdy Duch jedná v rozporu s původním plánem apoštola – zabránil Pavlovi v misijní činnosti v provincii

---

¹²¹ DUNN, J. D. G., *Jesus and the Spirit, A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, 1975, str. 172

¹²² Sk 15,28: „Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné.“

¹²³ Sk 9,15: Pán mu však řekl: „Jdi, neboť on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským.“

¹²⁴ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, str. 456

¹²⁵ Sk 13,52: Ale učedníci byli naplněni radostí a Duchem svatým.

¹²⁶ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 343

¹²⁷ Sk 19,6: Jakmile na ně Pavel vložil ruce, sestoupil na ně Duch svatý a oni mluvili v prorockém vytržení.

Asia.¹²⁸ Pavel, Bohem vyvolený, hrdina Skutků apoštolských, najednou narazil a Duch mu nedovolil naplnit jeho plán. Pokračuje tedy Frygií a Galacií. Z Mysie se chtěl přesunout do Bithynie, avšak Duch mu jeho plán opět nedovolil. Pavlovým záměrem bylo znovu navštívit staré komunity, předat jim apoštolský dekret a zároveň pokračovat v evangelizaci přilehlých oblastí. Lidský rozvrh ale musel jít stranou. Duch Pavlovi pravděpodobně znemožnil najít správnou cestu. Bloudil, až se zastavil v Troadě, kde obdržel vidění, na základě kterého vycestoval do Makedonie. Plán Ducha byl takový, aby se Slovo dostalo do Evropy, a tak se skutečně stalo. Ve Filipech Pavel pokřtil první evropskou křesťanku Lydii. Evangelium tak proniklo na zcela nový kontinent. Saul nepodleh frustraci, kterou zajisté pociťoval, když se mu nedařilo uskutečnit cestu podle plánu, a podřídil se vůli Ducha. Odměnou za vytrvalost se mu otevřely zcela nové možnosti, které by jinak neobjevil.¹²⁹

Pokud porovnáme tuto perikopu s perikopami o Samařanech a Kornéliovi, uvidíme, že jedním ze způsobů, kterými Duch určoval směr misie, byly pozitivní výroky a znamení. V šestnácté kapitole jsme se ale setkali s momentem, kdy Duch nejen přitakal, ale též vedl a zabraňoval bez ohledu na vůli těch, skrze které jednal.

Zvláštním případem v příběhu o budování církve je obec v Antiochii. Zdejší komunitu založili diasporní židé, kteří utíkali před pronásledováním z Jeruzaléma. Perzekeuce tak paradoxně dala impuls k rozsáhlému šíření křesťanství, zapříčinila založení nejdůležitějšího centra misie.¹³⁰ Antiochie byla výchozím bodem pro misijní cesty Pavla a Barnabáše, a právě odsud se křesťanství počalo šířit do všech koutů světa. Antiochie byla hlavním městem provincie Sýrie a Kilíkie. Křesťanství zde vůbec poprvé zasáhlo i antické velkoměsto. Svobodnější městské společenství mělo patrně dobrý vliv na šíření evangelia, obec překotně rostla pod přílivem nových konvertitů. Pro ostatní obyvatele Antiochie musela být křesťanská komunita

---

¹²⁸ Sk 16,6-7: Poněvadž jim Duch svatý zabránil zvěstovat Slovo v provincii Asii, procházeli Frygií a krajinou galatskou. Když přišli až k Mysii, pokoušeli se dostat do Bithynie, ale Duch Ježíšův jim to nedovolil.

¹²⁹ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, str.194-195

¹³⁰ Sk 5,35-39: V této souvislosti bych ráda uvedla Gamalielovu řeč k rozrušeným velekněžím, kteří chtěli zabít apoštoly: „Dobře si rozmyslete, Izraelci, co s těmi lidmi chcete udělat. Před nedávnem povstal Theudas a tvrdil, že je Vyvolený; přidalo se k němu asi čtyři sta mužů. Když byl zabit, byli všichni jeho stoupenci rozprášeni a nakonec z toho nebylo nic. Po něm povstal ve dnech soupisu Judas Galilejský a strhl za sebou lid; také on zahynul a jeho stoupenci byli rozehnáni. Proto vám teď radím: Nechte tyto lidi a propusťte je. Pochází-li tento záměr a toto dílo z lidí, rozpadne se samo; pochází-li z Boha, nebudete moci ty lidi vyhubit – nechcete přece bojovat proti Bohu.“

elementem, který nešel přehlédnout. Právě zde byli učedníci poprvé nazváni „křesťané“.¹³¹

Zdejší obec se brzy skládala především z konvertitů, kteří byli původem pohané. V Antiochii dali misionáři přednost misii mezi pohany, jelikož židé jejich úsilí neustále odmítali. Strůjcem tohoto programu byl patrně Pavel.¹³² S jeho postupem učedníci v Jeruzalémě zřejmě nesouhlasili, ale distanc od mateřské obce antiochijským uvolnil ruce. Apoštolský dekret zcela osvobodil křesťanství od Mojžíšova zákona, nové učení se stalo přístupné bez jakýchkoliv omezení, a tak misii do celé oikúmené nestálo nic v cestě.¹³³

Pro Lukáše je důležité ukázat dobré vztahy s církví v Jeruzalémě, která pro něj stála v čele křesťanstva. Jeruzalémští založení obce v Antiochii neplánovali, ovšem zajímali se o ní a poslali Barnabáše, aby tamní situaci zkontroloval.¹³⁴ Specifické pro Antiochii bylo, že šíření křesťanství nedoprovázely žádné charismatické fenomény. V opačném případě by o nich Lukáš zcela jistě podal zprávu, jelikož jsou jedním z ústředních motivů jeho výkladu. I tak se ale stala důležitým centrem křesťanství. Barnabáš po svém příchodu potvrdil, že v obci působí milost Boží. Dění v Antiochii tak bylo posvěceno samotnou obcí v Jeruzalémě.¹³⁵

V příběhu se často setkáváme s momenty, kdy činnost misionářů přijdou zkontrolovat vyslanci či sami apoštolové. Lukáš si dává záležet, aby zdůraznil kontinuitu s Jeruzalémem, jelikož toto město podle něj stojí v mimořádné milosti Boží a v čele celé církve, představuje pro něj středobod křesťanství. Apoštolové

---

¹³¹ Sk 11,19-26: Po smrti Štěpánově nastalo v Jeruzalémě pronásledování. Ti, kteří se odtud rozprchli, dostali se až do Fénicie, na Kypr a do Antiochie; slovo evangelia však zvěstovali jenom židům. Ale někteří z nich, původem z Kypru a z Kyrény, začali po svém příchodu do Antiochie zvěstovat Pána Ježíše také pohanům. Moc Boží byla s nimi, a veliké množství lidí uvěřilo a obrátilo se k Pánu. Zpráva o tom se dostala k sluchu církve v Jeruzalémě a bratří poslali do Antiochie Barnabáše. Když tam přišel a spatřil, co se z milosti Boží děje, měl radost a povzbuzoval všechny, aby ve svém rozhodnutí setrvali a zůstali Pánu věrni. Byl to muž dobrý, plný Ducha svatého a víry; a tak bylo mnoho lidí přivedeno k Pánu. Proto se Barnabáš odebral do Tarsu, aby vyhledal Saula. A když ho našel, vzal ho s sebou do Antiochie. Pracovali spolu v tamější církvi po celý rok a vyučovali velké množství lidí; a právě v Antiochii byli učedníci **poprvé nazváni křesťany**.

¹³² Z Pavlovy epistolou do Říma vyplývá, že po čase dal přednost misii mezi pohany před misii mezi židy. To odůvodnil tím, že před druhým příchodem Ježíše má být získaný již určený počet pohanů, kteří svou vírou probudí v doposud převážně nepřístupných židech žárlivost. Židé se obrátí, a tak během parusie bude spasen všechen Izrael. HENGEL, M., *Evangelista Lukáš, první křesťanský dějepisec (zvěst o Ježíši Kristu a dějepisectví)*, str. 122

¹³³ Tamt., str. 112-122

¹³⁴ Sk 11,24: Byl to muž dobrý, plný Ducha svatého a víry; a tak bylo mnoho lidí přivedeno k Pánu.

¹³⁵ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 207

v Jeruzalémě jsou přímými pokračovateli Ježíše Krista. Pokud činnost ostatních misionářů má být legitimní a správná, musí jednat v souladu s dvanácti v Jeruzalémě¹³⁶.

V této kategorii jsem se pokusila shrnout působení Ducha svatého při vedení misie. Tato kategorie zároveň přesahuje do všech ostatních, jelikož všechny fenomény slouží především k šíření církve. Lukáš Ducha popisuje jako zcela nezávislou entitu s vlastní vůlí. Na perikopách o Samařanech a Kornéliově domácnosti je vidět, jak misii vede a potvrzuje činnost misionářů fenomény, kterými dává poznat svou přítomnost. Na druhé straně stojí Pavlovo marné snažení v provincii Asia, kdy mu Duch zabránil, aby se misie šířila dle jeho lidského rozvrhu. Nikdo jím nemůže manipulovat a vnucovat mu svou vůli. Jedná podle svých zákonitostí.

5.3 Léčitelství

Další oblastí, ve které se projevuje moc Ducha svatého, je léčitelství. Zásahy do tělesné integrity nejsou vždy spojeny s uzdravením, ve Skutcích najdeme také případ, kdy jsou tímto způsobem potrestáni ti, kteří brání v uskutečňování vůle Ducha. Duch koná skrze své vyvolené, muže Ducha. Ti v příběhu vystupují jako prorocké postavy, které jsou s ním úzce propojeny a jsou jím inspirovány k činnosti.¹³⁷

Na jedné straně stojí perikopy o Pavlově konverzi při cestě do Damašku a o konfrontaci Pavla a kouzelníka Elymase v Páfu. V příbězích došlo k zázračnému uzdravení či poškození. Tyto jevy jsou prezentovány jako projevy síly Ducha svatého, šlo tedy o pneumatické fenomény. Na druhé straně stojí případy zázračného uzdravení, dokonce i vzkříšení, které ale Lukáš do souvislosti s Duchem nedává.

Perikopa o Pavlově konverzi obsahuje jak poškození, tak zázračné uzdravení, ačkoliv Pavlova slepota není v příběhu uvedena do přímé souvislosti s Duchem. Při

---

¹³⁶ Tamt., str. 151

¹³⁷ DUNN, J. D. G., *Jesus and the Spirit, A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament*, str. 172

své honbě za křesťany Pavel zažil neobvyklou událost. Byl na cestě do Damašku, aby zatkl členy tamní křesťanské komunity, když tu ho náhle obklopilo světlo a uslyšel hlas Páně, který se ho ptal, proč jej pronásleduje. Pavel po konfrontaci s božstvem oslepl.

V Damašku za ním přišel Ananiáš, kterého Duch vybídl k tomu, aby Pavla vyhledal. Také Pavla Duch srozuměl s tím, že ho tento muž navštíví. Poté, co Ananiáš přišel k Pavlovi, vložil na něj ruce a řekl mu, že Ježíš, který se Pavlovi zjevil při jeho cestě, si přeje, aby znovu viděl, a byl naplněn Duchem svatým. Duch svatý se nalil do nádobí vyvolení, Pavla. Ten se vzápětí nechal pokřtít.¹³⁸

Pavlova slepota byla zřejmě psychického původu. Byl si vědom, že se setkal s Bohem a jako zbožný žid nemohl reagovat jinak nežli obrácením. Již nemohl pokračovat v pronásledování komunity, se kterou se Pán identifikoval. Tato skutečnost ho zároveň postavila do neúnosné situace. Jako horlivý pronásledovatel církve měl na svědomí mnoho utrpení. Činil tak z přesvědčení, že koná vůli Boží, nyní ale zjistil, že dělal pravý opak. To ho hluboce zasáhlo a změnilo jeho život. Byl zajisté vyděšen a šokován, setkání s božskou silou člověka poznamená, jelikož ho přesahuje po všech stránkách. To se podepsalo i na jeho těle a Pavel ztratil zrak.¹³⁹

Setkání s Ananiášem přineslo zázračné uzdravení. Ananiáš se k němu choval přátelsky a svým postojem dával Pavlovi najevo, že je ochoten ho přijmout do křesťanské komunity. Jejich setkání tak završilo a ukončilo Pavlovu třídenní slepotu, kterou trávil v odloučení a v kontemplaci. Během těchto tří dnů byl završen proces konverze v jeho nitru, nyní byl připraven stát se jedním z křesťanů. Ananiáš na něj vložil ruce a Pavla naplnil Duch. Síla Ducha ho uzdravila a on znovu uviděl. Skončila tak nejen jeho slepota fyzická, ale i duchovní. Duchem svatým je naplněn každý věřící, ovšem z Lukášova díla vyplývá, že Pavel je jím naplněn ve větší míře než ostatní.¹⁴⁰ Čtenáře Lukáš seznámil s tím, proč si Bůh Pavla vyvolil. Byl vybrán k tomu, aby se stal misionářem a šířil svědectví o Ježíši Kristu. Jeho povolání je

---

¹³⁸ Sk 9,17: Ananiáš šel, vstoupil do toho domu, vložil na Saula ruce a řekl: „Saulu, můj bratře, posílá mě k tobě Pán – ten Ježíš, který se ti zjevil na tvé cestě; chce, abys opět viděl a byl naplněn Duchem svatým.“

¹³⁹ DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*, str. 76-77

¹⁴⁰ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 164-165

podobné s povoláním starozákonních proroků¹⁴¹, což vyzdvihuje důležitost role, kterou sehraje. Zázračnost této perikopy spočívá v zásahu Boha do dějin. Pán zvítězil, obrátil zarytého nepřítele církve na jejího horlivého obránce. Pavel se nejen obrátil, stal se prorokem Božím vyvoleným k šíření jeho Slova.

Druhá perikopa, kde dochází k zásahu do tělesné integrity, je souboj Pavla s židovským kouzelníkem Elymasem. Nyní ovšem síla Ducha nezpůsobí uzdravení, nýbrž Elymase oslepí a potrestá ho za jeho činy.¹⁴² Pavel se s Elymasem setkal v Páfu u místodržícího Sergia Paula. Elymas, nazván také Bar Jesus, byl kouzelník, stejně jako Šimon Mág. Patřil k blízkému okruhu místodržícího, pravděpodobně se specializoval na interpretaci snů a předvídání budoucnosti. Lukáš o něm hovoří jako o mágovi, čímž kritizuje jako praktiky. Také ho ale nazval falešným prorokem. Odkazuje tak na starozákonní tradici. Pravý prorok, zde Pavel, mluví a jedná ve jménu Božím, falešný prorok, Elymas, mu oponuje a jedná pouze ve svém vlastním zájmu. Lukáš použil hned dvě označení, kterými Elymase diskredituje. Kouzelník podrýval Pavlovu misijní činnost u místodržícího a kazil mu jeho plány na evangelizaci tohoto důležitého úředníka. Pavel se mu rozhodl postavit, byl naplněn Duchem svatým a jeho silou ho oslepil. Elymas tak přišel nejen o zrak, ale pravděpodobně i o práci, jelikož coby astrolog oči k výkonu povolání nezbytně potřeboval.¹⁴³

Elymas byl žid, stejně jako Pavel. Lukáš ho nazývá Bar-Jesus, „syn Ježíše“. Možná i on byl s křesťanstvím okrajově obeznámen. Nicméně ale vstoupil do cesty Pavlovi, Bohem vyvolenému misionáři, a snažil se mu zhatit jeho plán.¹⁴⁴ Pavel byl muž Ducha, prorok Nového zákona, Elymase Lukáš označil jako proroka falešného. Protiklady těchto dvou postav nemůžou být větší, avšak Elymas nápadně připomíná Pavlovo staré já z dob před konverzí. Apoštol jako by svedl bitvu se sebou samým. V souboji s Elymasem porazil svou minulost a nadobro se s ní rozešel. Nyní mohl

---

¹⁴¹ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, str. 442

¹⁴² Sk 13,9-11: V tu chvíli Saul, kterému říkali také Pavel, byl naplněn Duchem svatým, upřel na Elymase zrak a řekl: Ty svůdce všeho schopný, synu ďáblův, nepříteli Boží spravedlnosti, kdy už přestaneš podvracet přímé cesty Páně? Nyní na tebe dopadne Boží trest: Oslepneš a neuzříš sluneční světlo, dokud se nad tebou Bůh neslituje.“

¹⁴³ KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*, str. 48

¹⁴⁴ Tamt. str. 49

plně přijmout novou identitu apoštola pohanů, ¹⁴⁵ na což může poukazovat i změna jména, právě od tohoto momentu jej Lukáš tituluje jako Pavla (dříve Saul). ¹⁴⁶

Elymasův příběh je podobný příběhu Šimona Mága. Také zde Lukáš kritizuje korupci náboženství pýchou a touhou po moci. Zároveň se vyslovuje proti magii ¹⁴⁷, Elymas, kouzelník, je bezmocný proti Pavlovi, muži Ducha. Zároveň stejně jako u Šimona zůstal Elymasův konec otevřený, mohl se změnit.

Místodržící byl svědkem souboje, zázrak, který vykonal Pavel, ho ohromil a on uvěřil. Křesťanství tak proniklo i do vyšších vrstev. Lukáš ukazuje, že nová víra nebyla v rozporu s vysokým postavením člověka, nijak neohrožovala jeho pozici, a že i lidé pocházející z vysokých kruhů měli o evangelium zájem. ¹⁴⁸

Tyto dva případy hovoří o pneumatických fenoménech. V následujících perikopách také došlo k uzdravování, zázraky ale nebyly primárně spjaty s šířením evangelia a o síle Ducha svatého se v těchto pasážích Lukáš explicitně nezmiňuje ¹⁴⁹. V perikopách vystupují Petr a Pavel. Zajímavá je podobnost zázraků, které vykonali, se zázraky ze Starého zákona proroků Elijáše a Eliši. ¹⁵⁰ Uzdravovali ve

---

¹⁴⁵ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 227

¹⁴⁶ Změna jména ukazuje na důležitý moment, zlom v lidském životě. Pavel byl naplněn Duchem svatým a vykonal zázrak. Jeho život se změnil. Mohl proto chtít změnit i své jméno. Důvodem také mohlo být to, že se začal pohybovat především v řecko-římském prostředí a jeho původní hebrejské jméno by mohlo vzbudit nechtěné reakce. Slovo σαῦλος se používalo pro označení vyzývavé chůze prostitutek, bylo tedy krajně nevhodné, aby se tak Pavel představoval. LEARY, T. J., *Paul's Improper Name*, *New Testament Studies*, 38:3, 1992, str. 468

¹⁴⁷ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 161

¹⁴⁸ KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*, str. 53

¹⁴⁹ *uzdravení Eneáše Sk 9,32-34:*

Když Petr procházel všechna ta místa, přišel také k bratřím, kteří žili v Lyddě. Tam se setkal s jedním člověkem, jménem Eneáš, který byl už osm let upoután na lůžko, poněvadž byl ochrnutý. Petr mu řekl: „Eneáši, Ježíš Kristus tě uzdravuje! Vstaň a ustel své lůžko!“ A Eneáš hned vstal. *vzkříšení Tabity Sk 9,36-42:*

V Joppe žila učednice jménem Tabita, řecky Dorkas. Konala mnoho dobrých skutků a štědrě rozdávala almužny. Ale právě tehdy onemocněla a zemřela. Umyli ji a položili do horního pokoje. Poněvadž Lydda je blízko Joppe, dověděli se učedníci, že je tam Petr, a poslali k němu dva muže s naléhavou prosbou: „Přijď rychle k nám!“ Petr se hned s nimi vydal na cestu. Když přišli do Joppe, zavedli jej do horního pokoje, kde ho s pláčem obklopily všechny vdovy a ukazovaly mu košile a pláště, které jim Tabita šila, dokud byla naživu. Petr poslal všechny z místnosti; pak poklekl, pomodlil se, obrátil se k mrtvé a řekl: „Tabito, vstaň!“ Ona otevřela oči, a když spatřila Petra, zvedla se na lůžko. Podal jí ruku a pomohl jí vstát. Pak všechny zavolal, i vdovy, a vrátil jim ji živou. Zpráva o tom se rozšířila po celém Joppe a mnoho lidí uvěřilo v Pána. *vzkříšení Eustycha Sk 20,9:*

Nějaký mladík jménem Eutychos seděl na okně, a protože Pavel mluvil dlouho, přemáhal ho spánek. Usnul a spadl z třetího poschodí, a když ho zvedli, byl mrtvý. Pavel sešel dolů, sklonil se nad ním, objal ho a řekl: „Upokojte se, je v něm život.“

¹⁵⁰ 1Kr 17,17-24: Po těchto událostech onemocněl syn té ženy, paní domu. V nemoci se mu přitížilo, ba již přestal dýchat. Tu řekla Elijášovi: „Co ti bylo do mých věcí, muži Boží? Přišel jsi ke mně,

jménu Hospodina skrze modlitbu, příkaz či fyzický dotek. Stejným způsobem uzdravoval také Ježíš.¹⁵¹ Petr a Pavel si počínali stejně. Uzdravení proběhlo příkazem či fyzickým dotykem, vždy ve jménu Ježíše Krista. Před čtenářem tak vyvstává řetěz, který začíná od starozákonních proroků, pokračuje přes Ježíše a jehož jsou Petr a Pavel součástí. Prorocké síly známé z dob minulých jsou stále aktivní i mezi lidem Nové smlouvy.¹⁵² Ačkoliv jsou jejich skutky zázraky, Duch při jejich vykonání nebyl aktivní a nelze je tedy považovat za pneumatické fenomény.

V této kategorii jsem se pokusila ukázat, jakým způsobem se moc Ducha projevovala v jednom zázračném fenoménu, léčitelství. Na jedné straně stojí případy, které lze nazvat pneumatickými fenomény, na straně druhé případy, do kterých Duch nezasahoval.

---

abys mi připomněl mou nepravost a mému synu přivodil smrt?“ On jí řekl: „Dej mi svého syna!“ Vzal jí ho z klína, vynesl jej do pokojíka na střeše, kde bydlel, a položil ho na své lože. Pak volal k Hospodinu: „Hospodine, můj Bože, cožpak i té vdově, u které jsem hostem, způsobíš zlo a přivodíš jejímu synu smrt?“ Třikrát se nad dítětem sklonil a volal k Hospodinu: „Hospodine, můj Bože, ať se prosím vrátí do tohoto dítěte život!“ Hospodin Elijášův hlas vyslyšel, do dítěte se navrátil život a ožilo. Elijáš dítě vzal, snesl je z pokojíka na střeše do domu, dal je jeho matce a řekl: „Pohled, tvůj syn je živ.“ Žena Elijášovi odpověděla: „Nyní jsem poznala, že jsi muž Boží a že slovo Hospodinovo v tvých ústech je pravdivé.“

2Kr 4,32-37: Eliáš vešel do domu, a hle, mrtvý chlapec byl uložen na jeho lůžku. Vstoupil, zavřel dveře, aby byli sami, a modlil se k Hospodinu. Pak se zdvihl, položil se na dítě, vložil svá ústa na jeho ústa, své oči na jeho oči a své dlaně na jeho dlaně; byl nad ním skloněn, dokud se tělo dítěte nezahřálo. Potom se obrátil a prošel se domem sem a tam. Vrátil se a sklonil se nad chlapcem; ten sedmkrát kýchl a otevřel oči. Eliáš zavolał Géchaziho a řekl: „Zavolej tu Šúnemanku!“ Zavolał ji. Když k němu přišla, řekl: „Vezmi si svého syna.“ Vstoupila, padla mu k nohám a poklonila se až k zemi. Pak si vzala svého syna a odešla.

¹⁵¹ Lk 5,17-26: Jednoho dne učil a kolem seděli farizeové a učitelé Zákona, kteří se sešli ze všech galilejských a judských vesnic i z Jeruzaléma. Moc Páně byla s ním, aby uzdravoval. A hle, muži nesli na nosítkách člověka, který byl ochrnutý, a snažili se ho vnést dovnitř a položit před něj. Když viděli, že ho nepronesou zástupem, vystoupili na střechu, udělali otvor v dlaždicích a spustili ochrnutého i s lůžkem přímo před Ježíše. Když viděl jejich víru, řekl tomu člověku: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ Zákoníci a farizeové začali uvažovat: „Kdo je ten člověk, že mluví tak rouhavě? Kdo může odpustit hříchy než sám Bůh?“ Ježíš však poznal jejich myšlenky a odpověděl jim: „Jak to, že tak uvažujete? Je snadnější říci ‚Jsou ti odpuštěny tvé hříchy‘, nebo říci ‚Vstaň a chod‘? Abyste však věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy,“ řekl ochrnutému: „Pravím ti, vstaň, vezmi své lůžko a jdi domů.“ A ihned před nimi vstal, vzal to, na čem ležel, šel domů a chválil Boha. Všechny zachvátil úžas a chválili Boha. Byli naplněni bázní a říkali: „Co jsme dnes viděli, je nad naše chápání.“;

Lk 7,11-16 Hned nato odešel do města, které se nazývalo Naim. S ním šli jeho učedníci a veliký zástup lidí. Když se blížil k městské bráně, hle, vynášeli mrtvého; byl to jediný syn své matky a ta byla vdova. Velký zástup z města ji doprovázel. Když ji Pán uviděl, bylo mu jí líto a řekl jí: „Neplač!“ Přistoupil k márám a dotkl se jich; ti, kteří je nesli, se zastavili. Řekl: „Chlapče, pravím ti, vstaň!“ Mrtvý se posadil a začal mluvit; Ježíš ho vrátil jeho matce. Všech se zmocnila bázeň, oslavovali Boha a říkali: „Veliký prorok povstal mezi námi“ a „Bůh navštívil svůj lid.“

¹⁵² TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 126-127

5.4 Proroctví

Další kategorií je proroctví. Jeho rozšíření v Novém věku bylo předpovězeno Jóelem a na tento rozměr Petr ve své řeči, kterou také lze považovat za proročnou, kladl důraz. Proročský dar ve Skutcích apoštolských je podobný proroctvím Starého zákona či pohanských náboženství. Postavy mají vize, vidí do budoucnosti, či jejich ústy promlouvá božstvo. Ani toto charisma není samoučelné, ale slouží k vedení učedníků a šíření církve.¹⁵³ Proroctví ale nejsou vždy jednoznačná. Největší napětí lze sledovat na případu Pavlovy cesty do Jeruzaléma, ke které ho vybídl Duch. Ten mu také zjevil, že ho v Jeruzalémě čeká nebezpečí a skrze proroka Agaba mu dává poznat povahu toho, co ho tam očekává. Na druhé straně stojí učedníci z Týru, kteří Pavla z vnuknutí Ducha od cesty zcela odrazují.

Ve Skutcích apoštolů Lukáš tituluje proroka jako muže Ducha, který je inspirován jeho silou. Duch se ale nezmocňuje svých proroků totálně, jak lze vidět na rozchodu Barnabáše a Pavla.¹⁵⁴ Oba si vyvolil pro misijní činnost a o obou Lukáš hovoří jako o jeho prorocích. Společně cestovali, šířili Slovo, zakládali nové obce a budovali církev. Pavel chtěl znovu navštívit obce, kde předtím kázali, a Barnabáš si přál, aby s nimi šel také Jan Marek. S tím ale Pavel nesouhlasil a jejich cesty se nadobro rozešly. Barnabáš s Janem Markem odpluli na Kypr, a Pavel si vybral nového společníka, Silase. Jen stěží se lze domnívat, že součástí plánu Ducha byla hádka dvou nejaktivnějších misionářů. Ačkoliv byli Pavel s Barnabášem proroci naplnění Duchem svatým, zůstala jim svobodná vůle. Zatímco Pavel pokračoval v misii, Barnabáš se vrátil na svůj rodný ostrov.

Postavy jsou naplněny mocí Ducha předtím, než obdrží vizi či přednesou inspirovanou řeč, jako například apoštol Petr ve čtvrté kapitole. Petr byl předveden před židovskou radu, aby se zodpovídal ze své činnosti. Duch ho obdařil svou mocí a pomohl mu se obhájit.¹⁵⁵ Přednesl inspirovanou řeč, ve které kázal velebnějším o

---

¹⁵³ DUNN, J. D. G., *Jesus and the Spirit, A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament*, str. 170-172

¹⁵⁴ Sk 15,36-40: Po nějaké době řekl Pavel Barnabášovi: „Navštívme opět naše bratry ve všech městech, kde jsme kázali slovo Páně, a podívejme se, jak se jim daří.“ Barnabáš chtěl s sebou vzít také Jana Marka. Pavel však nepokládal za správné vzít ho s sebou, poněvadž je opustil v Pamfylii a v práci s nimi nepokračoval. Vznikla z toho taková neshoda, že se spolu rozešli: Barnabáš vzal s sebou Marka a plavil se na Kypr, Pavel si vybral za spolupracovníka Silase, a když ho bratři poručili milosti Páně, vydal se i on na cestu.

¹⁵⁵ Sk 4,8: Tu Petr, naplněn Duchem svatým, k nim promluvil.

tom, že Ježíš je Mesiáš, kterého odmítli. Židy jeho řeč ohromila a Petra propustili. Duch svatý mu tak z určitého pohledu poskytl svou pomoc ve svízelné situaci.

Specifickou roli proroka sehrál jáhen Štěpán, jehož potkal osud prvního křesťanského mučedníka. Byl obviněn z rouhačství proti Mojžíšově Zákonu a Chrámu. Předvolali ho před židovskou radu, aby se zodpovídal. Během své řeči byl naplněn Duchem a měl vidění, ve kterém spatřil Ježíše po pravici Boží.¹⁵⁶ Přítomní židé se rozzuřili, Štěpána vyvlekli za město a tam ho ukamenovali. Štěpán byl obviněn falešně, netvrdil, že Zákon již neplatí, ale že jej Ježíš naplnil a přinesl změnu.¹⁵⁷ Jeho argumentace není postavena tak, aby se osvobodil, ale naopak aby usvědčil své žalobce. Obvinil Izrael z neposlušnosti Zákonu a neustálého odmítání proroků, což vyústilo až ve vraždu Ježíše Krista.¹⁵⁸ Štěpánova prorocká role vrcholí ve chvíli, kdy obdrží vizi Vzkříšeného. Naplnil ho Duch a on uviděl Ježíše, o kterém vydal svědectví velebnějším. Tím, že ho židé odsoudili, stal se dalším z řady odmítnutých proroků a jeho slova o neposlušném lidu se potvrdila.¹⁵⁹ Moc Ducha v tomto případě Štěpánovi ze svízelné situace nepomohla. Stejně jako Petr zjevuje židům Pravdu, avšak zemře za ni. Štěpánův výrok zněl: Izrael odporuje Duchu a jeho prorokům. Činil tak v minulosti a činí tak i nyní. Svou smrtí proroctví naplnil.¹⁶⁰

Aby pomohl církvi, seslal Duch vizi o hladomoru proroku Agabovi.¹⁶¹ V reakci na proroctví Antiochijsťtí uspořádali sbírku pro bratry v Judsku a poslali ji po Barnabášovi a Pavlovi starším v Jeruzalémě.¹⁶² Díky proroctví byla uvedena do

---

¹⁵⁶ Sk 7,55: Ale on, plný Ducha svatého, pohleděl k nebi a uzřel Boží slávu i Ježíše, jak stojí po pravici Boží.

¹⁵⁷ BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*, 1994 str. 318

¹⁵⁸ PETERSON, D. G., *The Acts of the Apostles*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, 2009, str. 244-245

¹⁵⁹ PETERSON, D. G., *The Acts of the Apostles*, str. 265-267

¹⁶⁰ Sk 7,51-52: Jste tvrdošíjní a máte pohanské srdce i uši! Nepřestáváte odporovat Duchu svatému, jako to dělali vaši otcové. Byl kdy nějaký prorok, aby ho vaši otcové nepronásledovali? Zabili ty, kteří předpověděli příchod Spravedlivého, a toho vy jste nyní zradili a zavraždili.

¹⁶¹ Sk 11,28: Jeden z nich, jménem Agabus, veden Duchem předpověděl, že po celém světě nastane veliký hlad. To se také stalo za císaře Klaudia.

¹⁶² Pavel o sbírce hovoří ve svých epištolách (Gal 2,10; 1Kor 16,1-4; 2Kor 8-9; Řím 15,25-32) a jeho verze se s Lukášovou v několika detailech neshoduje. Jeho epištoly jsou přijímány jako historicky spolehlivější, a tak zůstává otázkou, proč je Lukášova verze odlišná. Pro Pavla představovala sbírka přátelské gesto, pomoc mezi obcemi, které si byly rovny a pojila je bratrská pouta. Sbírkou shromáždil mezi církvemi z pohanů na pomoc chudým v Jeruzalémě. Osobně sbírku odnesl, ale je pravděpodobné, že nebyla přijata a Pavel se s vůdci v Jeruzalémě nepohodl. Odnesl ji tam až těsně před svým uvězněním, dávno potom, co se jeho a Barnabášovy cesty rozešly. Lukáš původní motiv sbírky zcela potlačil a vyprávění změnil, jeho intencí pravděpodobně bylo opět ukázat Jeruzalém a dvanáct jako hlavní autoritu celého křesťanstva. Chtěl, aby čtenář vnímal Pavla a Antiochijskou církev jako podřízené Jeruzalému. Lukáš akcentuje, že Pavel osobně

chodu bratrská pomoc. Duch v příběhu vystupuje jako ten, kdo nad obcemi dohlíží a chrání je.

Ve třinácté kapitole se setkáme s případem, kdy Duch přímo promluvil k učitelům a prorokům a sdělil jim svou vůli. Během bohoslužby jim řekl, aby poslali Barnabáše s Pavlem na misijní cestu, neboť si je k tomu vyvolil.¹⁶³

Tato proroctví Ducha byla jasná, nyní bych se chtěla věnovat případům, kdy se zdá, že jsou jeho výroky v rozporu. Jedná se především o závěr Skutků apoštolských, kdy Pavel nastoupí svou závěrečnou pouť do Jeruzaléma, ve kterém bude zatčen.

Pavel je během misijní cesty pobídnut Duchem, aby šel přes Makedonii a Acháju do Jeruzaléma.¹⁶⁴ Vydává se na cestu i přesto, že mu Duch sdělil, že ho ve městě čekají nepřijemnosti. Sdělení Ducha ohledně povahy nebezpečí je nejasné. Jeho vůle ale jasná je, přeje si, aby Pavel šel do Jeruzaléma a on ho uposlechl. Cestou se v Týru Pavel setkal s tamními učedníky. I oni obdrželi od Ducha vnuknutí ohledně nebezpečí, které na Pavla čeká a od cesty ho začali odrazovat.¹⁶⁵ On se ale odradit nenechal. Rozhodl se vyplnit přání vyšší moci a v cestě pokračovat. Dalším místem kde se Pavel zastavil, byla Cesarea. Zde se čtenář opět setkává s prorokem Agabem. Ten přišel za Pavlem a inspirován Duchem počal předpovídat jeho zatčení.¹⁶⁶ Vzal mu opasek a svázal si jím ruce a nohy. Řekl mu, že ho židé takto svážou a vydají pohanům. Učedníci z Cesarejské církve ho přemlouvali a prosili, aby dál nepokračoval, Pavel ale jejich naříkání nedbal. V Jeruzalémě byl poté skutečně uvězněn. Nakonec to ale nebyli židé, kdo Pavla spoutal. Do vězení ho vsadili Římané, a to především z toho důvodu, aby ho rozzuřený dav židů nezabil.

---

přinesl a odevzdal sbírku do rukou starších v Jeruzalémě ještě předtím, než odešel na misijní cestu s Barnabášem. Tímto gestem se sklonil před jejich autoritou. Na druhou stranu tato kontinuita potvrdila legitimitu jeho následující misijní činnosti. Je ale také možné, že se Lukáš za roztržku Jeruzalémských a Pavla styděl a chtěl tuto událost zakrýt. JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*, str. 208-209

¹⁶³ Sk 13,2, 4: Když konali bohoslužbu Pánu a postili se, řekl Duch svatý: „Oddělte mi Barnabáše a Saula k dílu, k němuž jsem je povolal.“ A tak po modlitbách a postu na ně vložili ruce a vyslali je k dílu. Posláni tedy Duchem svatým, odešli Barnabáš a Saul do Seleukie a odtud se plavili na Kypr.

¹⁶⁴ Sk 19,21: Po těchto událostech se Pavel veden Duchem svatým rozhodl, že půjde přes Makedonii a Achaju do Jeruzaléma. Řekl: „Zůstanu tam nějaký čas, a potom musím také do Říma.

Sk 20,22: Nyní jdu do Jeruzaléma, protože mě Duch nutí, a nevím, co mě tam potká.

¹⁶⁵ Sk 21,4: Vyhledali jsme učedníky a zůstali jsme tam sedm dní. Ti z vnuknutí Ducha říkali Pavlovi, aby nechodil do Jeruzaléma.

¹⁶⁶ Sk 21,11: Přišel k nám, vzal Pavlův opasek, svázal si jím nohy i ruce a řekl: „Toto praví Duch svatý: Muže, kterému patří tento opasek, židé v Jeruzalémě takto svážou a vydají pohanům.“

Při prvním čtení se může zdát, že si proroctví Ducha odporuje. Pavel očekával nepřijemnosti a Agabus naznačil, k čemu může dojít. Výrok učedníků z Týru je na druhé straně jasně negativní, z vnuknutí Ducha říkají, aby nechodil. Je velmi pravděpodobné, že učedníci z Týru dostali od Ducha obdobnou zprávu jako Pavel a Agabus, avšak je možné, že ho, vzhledem k jejich přátelským vztahům, přemlouvali, aby nepokračoval. Stejně tak i Agabovo proroctví se doslova nenaplnilo, byli to Římané, ne židé, kdo Pavla spoutal. Nabízí se interpretace, že Agabus se mohl nechat unést touhou stylizovat Pavla do role Krista.¹⁶⁷ Je tedy možné, že vůle Ducha byla stále stejná, avšak inspirovaní nebyli schopni ji správně rozpoznat, či interpretovat. To samé lze usuzovat na případu Pavla v provincii Asia, ocitl se v bezradné situaci a nedokázal vůli Ducha přechít.

Po zatčení Pavla čekalo několik předvolání, během kterých se musel hájit před vysoko postavenými lidmi. Nehájil před nimi pouze sebe, ale především učení Ježíše Krista, a tak s křesťanstvím seznámil také autority, které ho soudily. Pavlova cesta končí společně s dějem Skutků apoštolských v Římě, do kterého se odvolal k samotnému císaři.

5.5 Mluvení jazyky

Poslední kategorií, kterou jsem zvolila, je fenomén mluvení jazyky. Ve Skutcích se tento dar projevuje dvěma způsoby. Prvním je *glosolálie*, která má podobu neartikulované, extatické řeči. Setkáme se s ní v perikopách o Kornéliově domácnosti a o učednících Jana Křtitele v Efezu. Druhým způsobem, kterým se dar mluvení jazyků v díle projevuje, je *xenoglosie*.¹⁶⁸ Lukáš o ní hovoří v souvislosti s Letnicemi, kdy učedníci promlouvali jazyky, kterým bylo rozumět. V tomto případě nešlo o extatickou, ale artikulovanou řeč.

Glosolálie byla známá z helénského prostředí, kdy takto promlouvalo médium a ohlašovalo budoucnost. Věštby pronesené v extázi byly vysoce považovány, jelikož se věřilo, že ústy člověka promlouvá božstvo, které se ho na danou chvíli zmocnilo.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*, str. 262-266

¹⁶⁸ FOULD, C. J. M., *Modlitba v jazycích*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, str. 19

¹⁶⁹ JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*. str. 42

Z židovského prostředí je pak známý fenomén *angeloglosie*, kdy lidé promlouvali v andělských jazycích a velebili Boha.¹⁷⁰

Z Nového zákona máme o glosolálii zprávy od apoštola Pavla.¹⁷¹ Z jeho perspektivy charisma sloužilo výhradně k chvále Boha. Glosolálii popisuje jako modlitbu v nesrozumitelném jazyce, která byla pronášena ve shromáždění lidí. Její doslovný překlad nebyl možný, modlitba se pouze interpretovala. K její interpretaci byl zapotřebí člověk, který byl obdařen charismatickým darem výkladu jazyků. Zázračný charakter této modlitby napomáhal k posilování soudržnosti komunity.¹⁷²

Poté, co byli apoštolové o Letnicích naplněni Duchem, začali promlouvat jazyky. V Jeruzalémě tehdy byli k oslavě svátku letnic shromážděni židé z diaspory, kteří přicházeli z rozličných částí světa, a uslyšeli, jak učedníci z Galileje mluví jejich mateřskými jazyky o skutcích Božích. Zajímavé je, že učedníci nepromlouvali extatickou, neartikulovanou řečí. Mluvili jazyky, kterým bylo rozumět, aniž by se je předtím učili. Pro Lukáše je tato dimenze důležitá, charismatický dar zapůsobil na přítomné diasporní židy, a stal se tak efektivním nástrojem misie. Ke konci druhé kapitoly čteme o tom, jak docházelo k hromadným konverzím a rychlému růstu obce v Jeruzalémě.

Zajímavá je Fouldova interpretace, kdy o Letnicích došlo k výskytu dvou charismatických darů současně. Moc Ducha svatého naplnila nejen učedníky, ale i židy, kteří byli svědky události. Zatímco apoštolové obdrželi dar glosolálie, na přítomné Duch seslal dar výkladu jazyků. Událost se tak stala zázračnou hned ve dvou rovinách.¹⁷³

Letnice jako by byly opakem perikopy o Babylonské věži¹⁷⁴, kdy Hospodin potrestal pýchu lidí tím, že zmátl jejich řeč a oni si přestali navzájem rozumět. Každý počal mluvit jiným jazykem a dříve jednotné lidstvo se rozpadlo do několika národů. Přišli o

---

¹⁷⁰ POIRIER, J. C., *The Tongues of Angels, The Concept of Angelic Languages in Classical Jewish and Christian Texts*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, str. 63-77

¹⁷¹ 1Kor 12-14

¹⁷² FOULD, C. J. M., *Modlitba v jazycích*, str. 12-17

¹⁷³ Tamt., str. 18-20

¹⁷⁴ Gn 11,1-9: Celá země byla jednotná v řeči i v činech. Když táhli na východ, našli v zemi Šineáru pláň a usadili se tam. Tu si řekli vespolek: „Nuže, nadělejme cihel a důkladně je vypalme.“ Cihly měli místo kamene a asfalt místo hlíny. Nato řekli: „Nuže, vybudujme si město a věž, jejíž vrchol bude v nebi. Tak si učiníme jméno a nebudeme rozptýleni po celé zemi.“ I sestoupil Hospodin, aby zhlédl město i věž, které synové lidští budovali. Hospodin totiž řekl: „Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč. A toto je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést. Nuže, sestoupíme a zmateme jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli.“ I rozehnal je Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města. Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je Zmatek), že tam Hospodin zmátl řeč veškeré země a lid rozehnal po celé zemi.

elementární základ lidské komunikace a stali se sami sobě cizinci. Letnice na druhé straně představovali moment, kdy se setkali lidé ze všech koutů a národů světa a Božím zásahem si opět počali rozumět. Skrze dar Ducha svatého bylo lidstvo opět svedeno dohromady a našlo novou jednotu, kterou jim nabízela církev Ježíše Krista.¹⁷⁵

S extatickým promlouváním v jazycích se setkáme v perikopách o Kornéliově domácnosti¹⁷⁶ a o Křtitelské skupině v Efezu.¹⁷⁷ Jejich projev měl podobu neartikulované řeči, avšak Lukáš v souvislosti s charismatem hovoří o dalších doprovodných jevech. V Kornéliově domě po vylití Ducha konvertité velebili Boha a učedníci v Efezu začali prorokovat. Jejich projev tak Lukáš zároveň interpretoval, podobně jako o tom hovoří Pavel ve svých epistolách. Ani v případě mluvení jazyky se tedy nejednalo o samoúčelné jevy, ale výhradně o fenomény, které měly podpořit šíření křesťanství.

6. ZÁVĚR

Pokud se podíváme na Skutky apoštolů, zřetelně vyvstává jejich nejsilnější motiv – misie a budování církve. Došlo k důležitému okamžiku, židovská sekta se rozhodla oprostít od přísných pravidel Mojžíšova Zákona a otevřít se i jiným národům a evangelizovat je. Právě tento motiv lze opřít o Jóelovo proroctví. Během četby textů jsem pochopila, že pro Jóelovo proroctví je v rámci Skutků typická jedna věc, nebylo naplněno v okamžiku Letnic. Je stále aktivní napříč celým výkladem, což je dle mého názoru zajímavé sledovat při postupu Lukášovým dílem. Duch byl o Letnicích vylit na malý počet učedníků, ale nezůstane pouze u nich. Vzápětí se bude vylévat na další nové skupiny, dokonce i na pohany. Zaslíbení Izraele se stalo skrze jméno Ježíše Krista univerzálně platným.

Charismatické fenomény, které jsou ve Skutcích velmi časté, Lukáš spojuje s dary Ducha, a právě jeho přítomnost si Lukáš vysvětluje jako znamení Boží intervence. Bůh sesílá svého Ducha a potvrzuje misijní úsilí. Učedníci jednají v souladu s ním a šíří

---

¹⁷⁵ DAVIES, J. G., *Pentecost and Glossolalia*, The Journal of Theological Studies, 3:2, 1952, str. 228-229

¹⁷⁶ Sk 10,44-48: Ještě když Petr mluvil, sestoupil Duch svatý na všechny, kteří tu řeč slyšeli. Bratři židovského původu, kteří přišli s Petrem, žasli, že i pohanům byl dán dar Ducha svatého. Vždyť je slyšeli mluvit ve vytržení myslí a velebili Boha. Tu Petr prohlásil: „Kdo může zabránit, aby byli vodou pokřtěni ti, kteří přijali Ducha svatého jako my?“ A dal pokyn, aby byli pokřtěni ve jméno Ježíše Krista. Potom je pozvali, aby u nich zůstal několik dní.

¹⁷⁷ Sk 19,6: Jakmile na ně Pavel vložil ruce, sestoupil na ně Duch svatý a oni mluvili v prorockém vytržení.

evangelium, aby se Duch skutečně vylil na „každé tělo“. Výklad Skutků apoštolských tak směřuje až k úplnému naplnění.

Z Lukášova textu je patrný náboženský entuziasmus prvotní církve, který byl podněcován manifestací Ducha svatého. Tuto entitu prezentuje jako zcela nezávislou. Otázkou zůstává, jak se postavit k charakteristice jeho vůle.

Ve výše uvedených kategoriích lze pozorovat, že způsob, jakým svou vůli dává najevo, není jednoznačný. To zřejmě záviselo na míře charisma, kterého se inspirovaným dostávalo. Někdo byl obdařen více, například jako Pavel, avšak ani ten nebyl schopen porozumět Duchu zcela. Ve výkladu proto několikrát došlo k případům, kdy se inspirovaní zmýlili. Je možné, že vůle Ducha je napříč dějinami předem pevně rozvrhnutá, od počátku až do konce, avšak lidé nejsou uzpůsobeni ji plně rozpoznat. Druhý možný výklad je takový, že Duch se rozhodoval *ad hoc* a své rozhodnutí napříč příběhem několikrát měnil a přizpůsoboval situaci. Nic není pevně dáno ani rozhodnuto. Po úvaze se přikláním k interpretaci druhé. Bůh dává člověku vždy nové šance a otevírá mu další cesty, aniž by nad ním někdy zanevřel. Lidský život není dopředu pevně narýsován ani určen. To je dle mého názoru důležitý motiv Lukášova díla, kterým autor odhalil něco z podstaty Boží, a nad kterým je zajímavé se zamyslet.

7. BIBLIOGRAFIE

7.1 Primární prameny

Bible: Písmo svatého Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih):

Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993

ELLIGER K., RUDOLPH W., *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. vol. 1, 3. edice. Stuttgart:

Deutsche Bibelgesellschaft, 1977

NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece*. vol. 27. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1993

RAHLFS A., *Septuaginta*, vol. 2, 9. edice. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1935
(repr. 1971)

7.2 Sekundární literatura

- BAKER, D. W., *Joel, Obadiah, Malachi, The NIV Application Commentary*, Michigan: Zondervan, 2006
- BARETT, C. K., *The Acts of the Apostles, Volume 1*. Edinburgh: T&T Clark Ltd, 1994
- BIČ, M., *Ze Světa Starého zákona II*. Praha: Kalich, 1989
- DAVIES, J. G., *Pentecost and Glossolalia*, *The Journal of Theological Studies*, 3:2, 1952
- DOSTÁLOVÁ, R., HOŠEK, R., *Antická mystéria*. Praha: Vyšehrad, 1997
- DUNN, J. D. G., *Baptism in the Holy Spirit*. Philadelphia: Westminster Press, 1970
- DUNN, J. D. G., *Jesus and the Spirit, A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, 1975
- ELIADE, M., *Mýtus o věčném návratu*. Praha: Oikoymenh, 2003
- ELLIOTT, J. K., *Novum Testamentum*, 42:2, 2000
- EVERSON, A. J., *The Days of Yahweh*, *Journal of Biblical Literature*, 93:3, 1974
- FOULD, C. J. M., *Modlitba v jazycích*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997
- GADAMER, Hans-Georg. *Problém dějinného vědomí*. Praha: Filosofía, 1994
- GARRETT, S. R., *Journal of Biblical Literature*, 110:4, 1991
- HENGEL, M., *Evangelista Lukáš, první křesťanský dějepisec (zvěst o Ježíši Kristu a dějepisectví)*. Praha: Vyšehrad, 1993
- JEPPENSEN, K., *The day of Yahweh in Mowinckel's conception reviewed*, *Scandinavian Journal of the Old Testament: An International Journal of Nordic Theology*, 2:2, 1988
- JOHNSON, L. T., *The Acts of the Apostles, Sacra Pagina Series*. Minnesota: Liturgical Press, 1992
- KLAUCK, H.J., *Magic and Paganism in Early Christianity, The World of the Acts of the Apostles*. Edinburgh: T&T Clark Ltd, 2000

- LEARY, T. J., *Paul's Improper Name*, *New Testament Studies*, 38:3, 1992
- NEWMAN, J., SIVAN, G., *Judaismus od A do Z: Slovník pojmů a termínů*. Praha: Sefer, 1992, STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE, *Výklade ke Starému Zákonu IV., Knihy prorocké*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998
- PIETERSEN, L. K., *Journal for the Study of the New Testament*, 27:5, 2005
- PETERSON, D. G., *The Acts of the Apostles*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, 2009
- POIRIER, J. C., *The Tongues of Angels, The Concept of Angelic Languages in Classical Jewish and Christian Texts*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010
- OTTO, R., *The Idea of the Holy, An Inquiry into the Non-Rational Factor in the Idea of the Divine and its Relation to the Rational*, Oxford: Oxford University Press, 1923
- SCHWARTZ, S., *John Hyrcanus I's Destruction of the Gerizim Temple and Judean Samaritan Realties*, *Jewish History*, 7:1, 1993
- TALBERT, Ch. H., *Reading Acts, A Literary and Theological Commentary on the Acts of the Apostles*, Georgia: Smyth & Helwys Publishing, 2005
- TANNEHILL, R. C., *The Narrative Unity of Luke-Acts, A Literary Interpretation, Vol 2: The Acts of the Apostles*. Minneapolis: Fortress Press, 1990
- VON RAD, G., *The Origin of the Concept of the Day of Yahweh*, *Journal of Semitic Studies*, 4:2, 1959
- VYHMEISTER, N. J., *Andrews University Seminary Studies*, 32:3, 1994

7.3 Bibliografie bibliografií

- LONGMAN, T., *Old Testament Commentary Survey*, Michigan: Baker Academic, 2013

